Шотта, 25 январь, 1969 шу
№ 11 (4648).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкаре пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІайн обкома, Нохч-ГІалгІайн АССР Лакхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома К[redacted] партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 шера дуьйна арадуьйлу

ДАЬХЕНО ХЕСТАБУ

СЪЕЗДИЙ ДВОРЕЦЕ ХИННА МИТИНГ

Шейн эттара езагІа бола ницот яр съездийн Дворецехь хилла столицин къахьегархойн митинг. Деган гІоздамна болча нахах йиззина а йоккха зал. ХІаранена дика хетар хилла [illegible] хІалт долче, дерриге дуне цецдаьккхача космически эксперимента толамна юкъе а шийн къахьегамах дола даккъа а хилар кхетадарах.

БІаьстан юкъе да къовкъаш самаа чІогІа тІекараш тох. Зала чу еккха «Славься» яха башха-хоза гимн йоккхийн. Митинга президиуме тІебоьлхаш седаьшкара хьехь турпал, Коммунистически партеи Советски правительствин кулгалхой.

Зале кхайкху:
— Сийне хийла парте!
— Советски Іилма сийле хийла!
— Космоса турпалазита — ура!

КПСС ЦК Политбюро членана кандидата, парте Московски городской комитета хьалхарчу секретара В. В. Гришина хьехил космос карьерзнара дакъе советски халкъо кхоьчача тІехьаьлла йоккхачу кхоьлонна а летчикашна-космонавташна В. Шаталовна, Б. Волыновна, А. Елисеевна, Е. Хруновна вІашагІкхетара а хетаро столицин къахьегархойн миналийн митинг.

Москвичашна, берригачу советски нана а санна, йоах В. В. Гришина, чІогІа маршІа а бохк. Даьхен заданин толаме кхочашъярца дег тІаре даьккъала а буьш шолай космоса кема турпалаш — полковник Шаталов Владимир Александрович, полковник Волынов Борис Валентинович, полковник Хрунов Евгений Васильевич, борт-инженер Елисеев Алексей Станиславович.

Вай митта дег тІара даьккъала буьш «Союз-4», «Союз-5» яха космически кемаш хьадаь Іилмахой, конструкторашц, белхалой, цар никъ вІашгІехьбоккхачара цуьнна кулгалдешни жеа хилнараш а.

Советски Союза Гимн ек съездийн Кремлевски Дворецан чухьа.

Къамаьл де дош лу «Союз-4» кхача космически кема командира, летчика-космонавта, полковника Шаталов Владимира, «Союз-5» кхача космически кема командира, летчика-космонавта, полковника Волынов Бориса, летчика-космонавта, инженер-подполковника, полковника Хрунов Евгенена, летчика-космонавта «Союз-4», «Союз-5» кхача кема борт-инженера, технически Іилмий кандидата Елисеев Алексейна.

ТІаккха къамаьл ду Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева.

Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

Дела новкъостийн доттагІийн!

Дег гІоздоаккхача событе воалаваьн вай массано а тахан укх зале: советски халкъо доккхал а дош сий ду башха-дика космически никъ чу баьккхина ахаткъаьчуна, къонахчах долча вайн къонгий-коммунистий, патриотий летчикий-космонавтий Шаталов Владимир Александровича, Волынов Борис Валентиновича, Елисеев Алексей Станиславовича, Хрунов Евгений Васильевича.

14 январе вай баьгь ракета-носителе космосе хьархІача орбита тІа даьккхад «Союз-4» кхача космически кема. Цуьна тІехьа цхьа ден цхьа баьцеи дьаьвача гІоне космосе даьккхинна хийтар шолагІа космически кема — кхаь космонавтех латта экипаж тІа а болаш дола «Союз-5». Уж шиъ кема никъ беш долча хайнача хана дерг дийла хадувгІаш бар дах. Массанена а хоьра, космос карьерзазра даьккъа керда цІенханата этап хьесапаргІбола, керда тІехдаьлла доккха хІама карагІаргдоага, цудухьа тела са доацаш цу хьатьехьа хоаь хиларга сатувсаш а бар. Сиййсар дика кхоачашхилар.

16 январе дерригача дуьнен тІа дІахьестар дег тохадолийташ бола кхаь: орбита тІа цхьа саьна гуьйккхаш а дІа-цха хиетачуш-тІехьагІа, хьар соагІа километр тІаьххьа гонна хинна «Союз-4», «Союз-5» яха космически кемаш гаргадахачуш тІехьагІа, новкъоста Шаталовен новкъоста Волыновен лехкаш дийна уж кемаш геттара дегІала а даха, кулгаца доккхара системай новкъосталца чІоагІ...

(Чакхдоаллар 3-ча оагІо тІа.)

СЪЕЗДИЙ КРЕМЛЕВСКИ ДВОРЕЦЕ ЯЬ ПРИЕМ

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, Советски правительства 22-ча январе съездий Кремлевски Дворецо прием йир керда тІехдаьлла доккха хІама карагІадаьккхача Іилмахой, конструкторий, инженерий, техникий, белхалой сийна а орбитальни никъ беча хана «Союз-4», «Союз-5» яха космически кемаш вІашагІтовсаргеи дуьнен тІа эггара хьалха космонавташ цхьан кема чура воккхан чу белгеи Іаламдаьча а толаме чакхдаьккхача а космонавтий В. А. Шаталова, Б. В. Волынова, А. С. Елисеева, Е. В. Хрунова сийна а.

(ТАСС).

СИЙ ДОЛА ЦІИ

Космически никъ толаме чакхбаккхарах а «Союз-4», «Союз-5» яха кемаш орбитальни никъ беш долча хана дуьнен тІа эттара хьалха космонавташ цхьан космически кема чура воккхан чу баьгга Іалашдарах а цу хана къонахчали турпалали гойтарах а 1969 шера 22-ча январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали дІа а луш Советски Союза Турпал яха цІи еннай летчика-космонавта, «Союз-4» кхача кема командира ноа Шаталов Владимир Александровичан летчика-космонавта «Союз-5» кхача кема командира ноа Волынов Борис Валентиновичан.

Космически никъ толаме чакхбаккхарах а «Союз-4», «Союз-5» яха космически кемаш орбитальни никъ беш долча хана дуьнен тІа эттара хьалха цхьан космически кема чура воккхан чу боаларна а цу хана къонахчали турпалали гойтарах а 1969 шера 22-ча январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали дІа а луш Советски Союза Турпал яха цІи еннай летчикашта-космонавташта ноа Елисеев Алексей Станиславовичан ноа Хрунов Евгений Васильевичан.

(ТАСС).

«СЕДКЪАЬНАРА ВЕЖАРИЙ»—ЛЕТЧИКАШ-КОСМОНАВТАШ

«Союз-4», «Союз-5» кхача кемашца космически никъ берах Советски Союза гражданашта ноа Шаталов Владимир Александровича, Волынов Борис Валентиновича, Елисеев Алексей Станиславовича, Хрунов Евгений Васильевича 1969 ш. 22 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаца «СССР летчик-космонавт» яха цІи еннай.

БОККХАЧА ЛОАРХІАМЕ ГІУЛАКХ

Халкъа бохам дегІаболлабара гІулакха парте правительстван хІаддаьнад йоалхо еш хилар бахьан долаш шерра хьалъеш латт вай мекка гІишлош. Начхахьалаккхоно дукхха средствеш хьаьед цу гІулакха. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта, дукхача гІишлошъеча коллективашц хьанаре къовсам лоаттабу капиталовложенех боккъонца пайда эцара.

ДІадахача шера 111848 эзар сомна маьхк балхаш даьд республика гІишлошьерашц керттера фондаш эксплуатацене дІачудалара. Дукхьаьна цхьан Грознерча нефтемаслозаводехьан а аь бола бе йолалхийтай балхде шера эзараш тоннаш парафин аьхкоад нах беха керда дах. [illegible]

Цхьабакъда, дІадахача шера гІишлошъеча организацешна баьна бола хьалхе хьахьоккхача тайпара, цу лоархІамерча гІулакха юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Царех керттера дар да капитальни балхашта ен йола [illegible] пайда ца хилар. Хьалъе болаьх гІишлош беттагара беттага дукхагІа хул, цуьга хьежа дукха [illegible] гІулакх хоалар, гІишлош хьалъеро темпаш лахкъьара Іалаьмате лоархІаме начхахьалкхен дехкар да хІана. Из кхоачамбар дукхьа гІишлошъерехи гІишлош материалашъеча предприятешки болхлоала тайпа хинна да Іеи планови органех, проектировщикех, заказчикех, финансистех тайпа да. Беррига иза тІабахийта беза хІана гІишлош хьалъяра темпаш лахкъьара. Эттара хьалха де воар да цу гІулакха хьахийцача ахчах деттІа пайда эцар, бохлойи материалаш кийса дІахьожар, эттара хьалха лоархІаместІа йола объекташ пайда Іалаш а еш. Къаьстта терках тІабахийта беза гІишлошъеча техникех боккъонца пайда эцара.

ЧІоагІа сарцагІбоала беза гІишлошъераш соалха хьалъеь а хьа эксплуатацие дІалац эош хинна производственни, культурно-бытови, жилищни объекташ сахха хьалъяьа эцара.

Пятилетка дьахагІча шера план чІоагІъяьй хІама, тІаьйоал укх шера В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна [illegible] хьалха кхоачашъяра хала социалистически декхараш. Шоай беррига низ уж кхоачашъяра тІабахийта беза гІишлошъераш. [illegible]

Из хІана дІахо да йиш йолаш дац. Капитальни вложенеех пайда эцара [illegible]

Дукхачча гІишлошъеча организацешна шоай балхаш хиттІа оадарг бахьан хоаш ерриге республика хьайийцача соахкарчуа вогІа пайда эцаш укх шера наха чубаха цІенош хьалдара хьахийцача ахчах. 40 процент мара кхоачашъяьаьц цІенош хьалдара план «Трансмаш» заводе, Вознесенски газобензиновни заводе — 12 процент.

Республика промышленностен транспортен болхлоша а санна В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна лакхара социалистически декхараш тІаийцад гІишлошъераша а. ХІара гІишлошъеча коллектив хьанаре сарнагІъяла еза уж толамца кхоачашдара. Из да хІана гІишлошъерий сийлен декхар.

Грозненски «Электроприбор» яхача заводе А. Радчука болх бу бийтт мара бац. Цхьабаьгда РЭМ яхача машинаш вІашагІъехкаш из болхонца воал спецредаккх хилар дІакъехлад цо. Комсомольца ноа. Радчуко дийна цІен яхача кхоачашдарг хьалха декхараш. Цхьа смена дІайоаш ца нормия тІехъоахаш цо. Цуьна тІемара кхоачашдарг заводе а, заводехьа № 5 йоача комсомольски организаца шоай офисаккхе кормах из.

— ХІанз В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийнонца хоалга вахара къахьегама вахте а этта шийн яха а хенар а шуда хьона боалле.

Сурт дІаьцар слесарь-сборщик А. Радчук.

А. [illegible] сурт.

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта

100 шу

ДИКА ЮХЬИГ

Дика дІадоладьаь хорх шу «Победа» яхача колхоза коммунист И. Гуцаев керте латтача № 2 болча шурий-товарни ферма коллективо. Дика ІашгаргІа [illegible]

— 1969 шера чета, — боах ферма заведующи, начхахьалкхенга кхоача 1742 центнер дуьх. Юкъара кхахарчун хІара хьийба дахар 300 килограмм а. [illegible]

Ленински вахте хайт хьийбаш лелайараш. Цар къовсам войттабу коммунисташ Белинских, Казбеков, хІайна ноа. [illegible]

Укх Іаи хьийбаьта дикка духа тІадеттахьар. Из бахьан долаш фермана коллективна лоро хилар заготовительни пункте 532 беха дІачудала.

Ф. [illegible]

Хаьал И да хьалха

[illegible]

ТОЛАМАША ТІАДАЬУ

Пятилетка дьахагІча шера план хилай хьайца кІоачашъяра социалистически яхьа хьалчача Грозненски химически комбинатта дукхача юххий коллективашна дег гІоздоаккха хьахьегама толамаш доах. Царна юкъе хьахха латтачарех а Олофер Викторна кулгалду № 15 болча цеха коллектив. Январа хьалхарча декада задани 107,7 процент кхоачашъяьй цо. Оалаш соагІа арахийца продукцех ... С. Сейдахмин А. Басан керте латтача жкуий боалхошна а 20 декна задани 104—106 процент кхоачашъяй цар.

И. [illegible]

ГІИШЛОШЕРИ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДАРА

Вай республикерча гІишлошъерий хьашташ дизза кхоачашдара сарцагІбоалаш Нохч-ГІалгІайн карьерговлениял къахьегамхой. Укх беттара толамаш хьахьа боахка декхараш кхоачашдара. Шин декада задани соагІа арахийца продукци цаІ ах хоар кубически метр а. Иттта дика къахьег И. Аушев С. Эсхиджиев керте лоттача карьерий боалхошна. Цар цаІо хьахьа соагІа арахийца продукци 1800 кубически метр а.

Б. [illegible]

ХЬОКХАМАШ ЛАКХА ДА

Башха дикача къахьегама толамашца дІадолаьхаь цо шу «Октябрьнефть» НПУ нефтедобытчико. Январа 20 ден заданин хьалхарча декада задани 530 тонн а. Социалистически ... П. Н. Хашиева, С. Г. Огаиров керте латта промысла нехкахьалтехи.

Э. [illegible], «Октябрьнефть» НПУ [illegible]

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМ

Укх деношка КПСС Грозненски горкома хьалхарІа пленум хилар. «XVII-ча городской партийни конференце совйи кхоачашбарах, хІаьта экономика, культура дІахо дегІаболлавара, Грозне къахьегамхой хьал-торо лакхъара аргІанарча декхарехи» доклад йир КПСС горкома хьалхарча секретара С. В. Синельникова.

Пренеех къамаьлаш дир: парте Ленински райкома хьалхарча секретара В. М. Медведева, Грозненски горисполкома председателя П. С. Истомина, «Октябрьнефть» НПУ телемеханизированни промысла оператора Б. Н. Бреславска, парте Старопромысловски райкома хьалхарча секретара В. Д. Головешкос, производственно-товарни контора парткома секретара И. А. Капшмана, «Грознефть» объединение буруь летчача отдела начальника Г. Г. Герасьмина, цхьоадаьча горбольница керттерча лора Е. Н. Карезина, Грозненски химкомбината слесара М. А. Мишкова, парте Заводской райкома хьалхарча секретара В. М. Лямкина, Нохч-ГІалгІайн начхахьалкхен педагогически института ректора В. Н. Синельникова, КПСС Октябрьски райкома хьалхарча секретара Н. И. Костюченкос, Грозненски нехкаьтта института ректора Г. М. Сухарева.

Дийцача денах шерра совле тІаийкар.

Пленуме дийцар организационни доаш. КПСС горкома гІишлош штате йоалача отдела заведующилла чІоагІбир И. И. Каплинский.

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС обкома бюро членаш М. Г. Гайрбеков, О. С. Беляев.

ШИН БОАХАМЕ

РЕЙД

Бехктокхаме декхараш да хІана хІара бохама хьайбаш лелавераш хьахахашка латтараш. Цудухьа хьайбаьта гІулакх хиита цу хьежаш МалгІабека района «Ингушский» совхозе «Кавказ» колхозе шурий-товарни ферманашка рейд йир тха бригада.

Шаьхха бІарг хьийтача башха кхоачамбоацараш да ала йиш йолаш а дацар «Ингушский» совхоза кхоалагІча отделене шурий-товарни ферме тхоьа дайнц сурт. Цу фермера доахан а Іаьсий а хозза тоаденна да. ХІаьта а дийнахьа буьсна фермерча 209 Іаттагара йоаккха шура 470 килограмм мара яц, цох начхахьалкхенга йохкар 230 килограмм а. Совхоза а ферма а кулгалхоша дицденна хила чарну дІадахача шера укх хана фермерча доахангара дийнахьа буьсна хьалькаде шура ніс бІаь килограмм цох Даьхенга дІалкхоача — 740 килограмм хиннав.

Кхы дикагІа дац гІулакхаш «Ингушский» совхоза дозаІагІча шурий-товарни ферма а. КхоалагІча фермерчуа 32 етт дукхагІа, бале а укхазарча хьайбаш лелаерша дІара дениа шоай доахангара йоаккха шура дикъера лаьрхІача 450 килограмм мара яц, цох начхахьалкхенга йохкар — 370 килограмм.

— ХІанад шуи ферма толамаш седна доха, — кетт оаха ферма кулгалхочунга ноа. Есиева.

— ЦаІ ах ааар тоаш сидас ездай оаха тхоай ферме, — хувн ноа. Есиева, — дениа тькетькьо литр... [illegible]

«Сердало» газета рейдови бригада: В. ТАГУРОВ, районни газета редакци белхахо; А. УСТАРХАНОВ, райкома комсомола секретарь; Б. НОРГОВ, «Ингушский» совхоза кхоалагІча отделене зоотехник; М.-Ф. [illegible], «Сердало» газета [illegible].

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРГА

ЛЕНИНАХ ДАГАДОАГІАРАШ

РЕВОЛЮЦИ НЕРДА АЙЕННА ШЕРАШ ПИТЕРЕ

1911—1912 ШЕРАШ

1910 шу чакхдоалача хаина айелар революци. 1911—1912 шерашка, тІом болабаллалца, 1914 шера август беттига кхаччална, хІара бетта лакхлора болхлой болам. Цхьабакъда, из лакхлора 1905 шу долалуча хана хиннараш санна доацаш, къыча тай парча хьаланна. Из хьаттаво 1905 шера революце опыта кІийлен тІа. Пролетариат ядар хьалха ше хиннар. Цо лукхха лайнадар — дукха забастовкаш, герзаца восстанеш, геттара дукха нах юкъебола болам, цо лайн нийна хилара шераш я. Из бар деша корта. Из холлача хІаманца холуш дар, хІаьта ше мадарра долаз нахарах боккъонна чувеннача, болхлошъ аьнна хІара фразе йоаллахача, цул лоархІам боккача Ильича массарра холора пролетариат дегІаьр. Цхьабакъда, вокх оагІонга диллача, цунна ховра пролетариат меттел дерриге бетта хьал хьалха хиннар санна доацаш къыча тайпара долга. Интеллигенции ихьар в хиина дІавейдар. 1905 шера интеллигентех болча дукхачо наха маьогта хьалдаьцар болхлой. ХІанз из дацар. Пролетариата доаттабергбалча къовсама сурт хьалхе а довааш дар. Къовсам масахьат доацаш, къиза хургболаш бар, цхьаннийн новкъа ийсу ерига лукхьалелаш юстаро кхувсаргйолаш яр пролетариат. Либеральни буржуае лаьхІача тайпара, цІог дайкха конституци бахьан цуь кулгашца къовсам доаттабе йиш хургйолаш дацар. цул цІог дахкнийтаргдолаш яцар болхлой класс. Из юе хургьа хьалха цун хьалха кхывараш а болаш. ХІаьта къовсача хьалхе а хуцца на ленинаций. Паччахьа правительства я яр 1905 шера революце опыт. ХІанз ерригаь болхлой организаци провокатура мазацца чуерзаьяр цо...

1911 шу дІаюлалелар, цхьан агІорахьара, цензурин кІийленаш йо хаеш, вокх оагІорахьара, партийни къайлагІара организаци чІоагІъяра хьинаре къовсам доаттабеш. Къовсам дІабелабехар 1910 шера январски пленумо доазол дехьа вІашагІтохача организацена юкъе, бакъда дукха ха ялалехьа цун доазол ара а бавниа, цхьаьй новкъа болабелар из.

ДІакоалар. Хьехарчуига хьаьна №№ 143, 146, 150, 154, 157 (1968 ш.), 4, 6, 7, 9 йолча «Сердало» газетан тІа.

Надежда Константиновна КРУПСКАЯ

ЧІоагІа гІадвахавар Ильич Питере «Звездах» Москве «Мысль» арахаларах. Доазол дехьара къайлагІара газеташ Іалаьмате во дІакхоачар Россе, 1905 шера кхоачаш хиннача а вогІа: доазол дехьа а Россе а дукха бар провокатораш, уж бахьан долаш дерриге а дохар. Дукхьа большевикашта шоаш вазе йиш йола гуччахьара газеташ журналаш Россе араловларах геттара тІадхахавар Ильич.

...ЧІоагІа дукха езаелар цунна московски «Мысль» яхача газета № 1.

Дерриге вай да. хІаьта се «доазув доацаш» тІад а вуг, — аьаш вадело цунах Ильича Горькега. «Звезда», «Мысль» яхача газеташ дукхча статьяш язъе воадавелар Ильич. Цу хана гуччахьара газеташ арадаха ниита атта дацар. Февраль бетта Москве лаьцар Скворцов-Степанов. хІаьта Питере Бонч-Бруевичи Палетаевца а кхьчарца а болх беш хиина Лидия Михайловна Книповичи. Апрель бетта «Мысль» дІакъайлар, хІаьта июль бетта 25-гІа номер арайоалача хана думски фракце орган ше махиллара «Звезда» а сецар. Ноябрь бетта юхаеоалала долаелар из («Звезда» № 26 араьлар 5-ча ноябре). Бакъда, цу дана хаьдла большевистки а хиина дІаяттадар из. Баку аралала холаделар «Современная жизнь» яха большевистски газет.

Июль бетта вов. Савельевца дуьнъ доладир Питере «Просвещение» яха гуччахьара журнал арадоахилга. Журнал хІалоладе ка ялакар 1911 шу чакхдоалаш мара.

Геттара чІоагІа цу изданешка хьожаш вар Владимир Ильич, царна статьяш яйора...

Юххера 1911 шера Парижа юххе тхоай партийни школа йиала вІаштІехьаьлар. Школе хьайбора болхлой, меньшевикаш — партийнаш, болхлой — впередовцаш, бакъда уж а вожаш а геттара кІезига бар.

Эттара хьалха бахьхар интерпашпи болхло — металлисташ — Белостоцкий (Владимир), вож Георгий (тайпан цІи дагалгІац сона), впередовец, болхло Вера Васильева. Вахько нах бах дикха кхеташ, хьалха латтараш. Вахьача саррахье в Ильича цхьан кафе бигар уж, сона дагадоагІа цу ерригача сарахьа цо царца дукха дийца, Питерах, цар шоай бахах хеттар, цар хувшачуннара цунна корайоагІар болхлой болам лакхбалара белгалонаш. Вож дешархой хьабахкелла Николай Александрович Семашкое ше валавара хьала йоалпаш Парижа юххерча фронтенгй — «Роа яхача дІавийсбир уж. вож дешархой хьакхачарга хьежаш багІаш цига цай дешар тайп-тайпара литература. Цул тІехьагІа цера ши москвич: кожевник, Присягин вож текстильщик, цун фамили дагаягІац сона. Присягин чехка везавелар Питерпаша. Цхьа моллагІа воаца, дика кхеташ саг вар из, хьавалехь хьатха Россе кожевникий «Посадник» яхача къайлагІарча газета редактор хиннавар из. чІоагІа аха хетаги саг вар Присягин: из къамьаь де валавелча, кулгаш ага доладора цун сихвеле. Белостоцке бетвоахар из, бакъда чІоагІа кІаьла дикача дагара.

Граждански тІом болча хина Присягина Варнаула Колчака телаш техай губпрофсовета председатель ва, [illegible].

Школа йиала лаьрхІар Парижа 15 километр мара гаьна йоацача, цхьаьакха эрсе, цхьаьакха дачик вахачё Лонжюмо яхача юрта. Лонжюмо уллаш йіаьха французски юрт яр из. хІара йус цу новкъа хадлаза ухар «Парижа кот» хьайлаза лаьрхІа продукташ тІайола вордаш. Лонжюмо яр телат в йокха йоал завод, хІаьта соцнахьа кхаеш бешалаш яр, укх тайпара яр тхо цига дІатардалара илаи: дешархоша цІенношкара цхьаьца яІа доацаредолаш, хІаьта Инесса — бІарча цІенош. Цу цІеношка дешархошта столови яьл... Инесса лаьцача кІеношка дІалийсбелар тхо шоай лоЇаме ухаш хиина дешархой: Серго (Орджоникидзе), Семен (Шварц), Захар (Бреслав). Из гІулакх хилалехьа кІезига хьаллагІа Париже веллавар Серго. Цул хьаллагІа цхьа ха йоаккхаш Персе ваьхар из. Ильича плехановцой, ликвидаторий, впередовцой хьакъехьа лаьца гІулакх доашхаш письмош дІа-юха ухийташ чІоагІа хІама леладир цу хана цунна. Кавказски большевикий группаца массаза а хиннах къаьстта белаше письмош дІа-юха кхухьийташ гІулакх. Доазол дехьа лаьттача къовсамах лоача письмоца жоп ца доагІа дукха ха яр, тІаккха цо хьожаш йола кхалсаг ера, «цхьа саг — а венав, французски меттала цхьа дош а влаш, хетаргахьа цо долча венав из» аьлар цо. Со ІокІаяьаьлар тІаш а къонаш латташ кавказски сибате саг вар. Из хилар Серго. Цу хана лоха-агара а киргаллаш норкъостех вола саг хилар цо. Цкъац тхона новкъа дукха ха яр. Из са хаина къаьстта дукхаелар, из а болаш цо лувнар шай тІаьста цу долча хана, веха хилара кеп а оттаьь, цхьан заводе забастовкаш ше дІа миштта йоаржаир, николаевский болхло вар из. Бресла а вошар Питере дуьйш 1905 шера Московски районе из болх беш хиъннча ноттиге вийла.

Цу тайпара, Инесса аІагІа бахьарган берригара а тхоай нах бар.

КхертІоях детта шоаза вІаштІара лаьча цІенош (Лонжюмо дерриге цІенош кхералойх детта хар) болхлочух - кожевникагара шн цІа лаьчор оаха, заштаьча предприяте болхлочун вахар миштад доаза йиш а хиннар. Геттара дурра балха водар из, сарахьа боккъонна отте чувоагІар. Ціеношта голатІа цхьаьакха беных хІама дацар. Цхьаза оаха ухиш новкъа арадоаккхар цунна гІалди истоли, дукха ха болкхар из, кІаьдбенна корта оттача кулгашта Іотабахийта, вагІаш. ЦІаккха а новзна балха бал цо йоаккъостех саг вогІацар из волча. Тхо долчара дІахьежача гуш дагІача киназе ухар из кІирандешорта. Музыка чІоагІа хухта езар цунна. Іалаьмате доал опериш оаз йола маназниаш боагІар хинае, цар доахар Бетховиница а кхычар а музыка йола хилеш, тІаккха кхетадеш из дий, хІао, баьде уреш дукха из гуш ваькача болхлочун кожевника дог цар миштта тохадолийташ хиннад.

Костылашка берриге а хьайалица вІашагІкхийтар.

Занятеш геттара хан-ханнаьа хулар. Владимир Ильича йийнар политически экономех (30 лекци), аграри дешах (10 лекци), социализма теорехи практикахи (5 лекци) йола лекцеш. Политически экономе семинарски болх бора Инесса. Зиновьевеи Каменевеи хьехар парте истори, цар лекцеш йийшар Совашкос. Кхыча лекторех — Рязанова йийшар Малхбузен Европа болхлой болама исторех йола лекцеш, Шарль Раппорта — французски бузамах, Стекловш Финн-Енотаевскии — паччахьаллаш боккъоахи бедкотахи, Луначарски — литературах, Станислав Вольске — газетан техниках... йола лекцеш.

Дукха а тІагІеретта а дешар. Сарахьа цхьаза юртах ара долхар, цига дукхха наьеш дохар... масса долча хІамах лаьце дувцар, цхьаьа Ильича а воагІар тхоца...

Август бутт юкъе кхаьчача хана тхо Париже юхадахар.

(Пезьетіадаогіар курсив).

(АПН).

Вай векха коммунизм хьалъеча нерда толамаш дахара дегаш урагттадеш кхетилш я ленински уйла. ХІанз советски халкъ кийтдуш да хьамсара бакъча В. И. Ленин ваь 100 шу дузначдеш сийлоацца накъалаза. Масса шотте шерра яьржай социалистически [illegible].

Цу дазача цІей сийна Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша тІаьийцад доккхий социалистически декхараш. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна яьржача социалистически яьхах вахар, юбилейна ю нийсо шерра хьагойтар, тІаййна социалистически декхараш толамца кхоачашдара къахьегамхой сарпатІбахар хІанз газета хьалхашта латта керттера декхар да. Ленински темах йола материалаш хиза еза газета хІара номер тІа.

Хьажаргва вай, миштта кхоачашду из декхар «Ленина никъ» яхача Назрана районни газето. Леншарой терках тІаовзи в «Ленински къахьегама вахта» яха рубрика. Цунна кІал газето кепает Назрана района къахьегамхоша В. И. Ленина ваь 100 шу дизара сийна йоархьаьча социалистически яьхах йола материалаш. Цар тІа хула района къахьегамхоша миштта кхоачашду тІаьийца юбилейни социалистически декхараш, малагІча къахьегама сорпІатаща лакхьабоха уж дехача ЦІейна. «Кхоачашдеьд декхар» яхача корреспонденце тІа «Назрановский» совхоза Назран-Кертерча ферма Іаьсий делалеш йолча П. Хаихоевас дуьи Ленина юбилей сийна лахьача толамех. кІоаьта хьайоаьийт цхьй балха опыт (1968 шу. 12 октябрь). Цу тайпара материалаш кхы а дукха я газета оагІонаш тІа. Социалистически яхье нарагІдуьлар хьагойтара керттера терхан тІабохийт газета.

Ленински тема йоккха я. Цу дукхьа «Ленина никъ» яха газет гІорт кІаргагІа, шерагІа из йеха. Хоастае шогаргІелаш я газето кепаетта ленинска оагІонаш. Назрановски шера 3-гІа сентябре арахьаьча номер тІа кепатена я ТАСС-а материалех вІашагІъехха В. И. Ленина къона шераш духаш йола оагІув. В. И. Ленина вахара тайп-тайпара революционни гІулакхаш хьагойташ я газета дІакепатеха цхь массеха оагІув а.

Пайда баргбелаш я редакце районни библиотекаца цхьаьна хьайійла «Миштта хиинаь Ленин» яха дешарий заочни конференци.

Хьовсарча бьычча васкетаи района кагархоша миштта кхоачашду дуьнам а 1968 шера 28 декабре араьлача номер тІара ВЛКСМ Назрана района секретар Ю. Барахоева язъя «Ленина комсомолийн» яха статья.

Белгалдаха могаргІдолаш хин а хІамаш да «Ленина никъ» яхача газета тІа. Цхьабакъда, ленински темах шерра язъдац газета. Дукха кхоачамбоацараш да цу хьакъехьа. Эггара хьалха ала деза В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье района къахьегамхоша карагІдувдача гІулакхех кІезига йаздеш хилар. «Ленински къахьегама вахта» яхача рубрика кІал кепаетта материалаш дукхагІа цхьа хоза беш мара хилац. Цар кІоаргга йоагІийташ балха опыт, шерра хьагойташ социалистически яхь миштта лел, цунна кулгал миштта ду, малагІча тайпара вІаштІехьбоаьи болх. Цул совгІа, геттара кІезига язду шутІаргча къахьегамхоша. Цу рубрика кІалхара материалаш дукхагІча даьтье редакце болхлоша шоаш язъь я.

Кепайоазон обзор

Газето кепаетташ йола ленински оагІонаш дукхьа ТАСС-а материалех мара кийчъяц. Цар тІа хила еза моттигера материалаш. Назрана районе дукха да цу хьакъехьа але могаргдола гІулакхаш. Ленина декретах ироа новкъа даьннача гІалгІай халкъа вахаре доккхий хувцамаш хиннах Советий Іаьдал оттача шерашка. Районе кІезига яц революционни сийлен моттигаш. Тахана Назрань йоккха промышленни центр я. Эргаьннача доаьн юртий сибат, вахаро Ленина васкеташ кхоачашхилар, къахьегамхой дукхоне дегІабахар — из дерриге публицистически материалашта хьагойта деза.

Лакхе белгалдаьккхача тайпара, дика гІулакх да дешарий заочни конференци газето хьаеллар. Цхьабакъда, цаІ мара материал яц цу хьакъехьа кепатеха. МоллагІа дика гІулакх дІадолалаі пайда бац, нагахьа цунна из бокъонца дІачавх ца доаккхе.

В. И. Ленина теоретически [illegible] дІалоаш халкъий доттагІлен дешаша. Вай дахаш йоахаргйоаца [illegible] дІайоттах [illegible] чакхдаьнтаь советски халкъий доттагІал. Бакъда, газета оагІонаш тІа геттара кІезига я цу хьакъехьара материалаш.

Кепаетача дукхача материалий чулоацам кІоарга бац, литературни боарам лоха хул.

Ленина юбилейна кийче еш хана боккхача лоархІаме да цу балха болхлойи юрташкарен корреспондентай юкъебоар. Цар лакха лацарга тьежа мара карагІдиргдац из гІулакх дикка дІадахьа.

В. И. Ленина «Вай газетий чулоацамах» яхача цхьй статья тІа советски кепайоазон терках тІабахийтаб экономика проблемашта, коммунизма материально-техническа бала хьалъяра дешашта, социалистически яхь дегІайоалара, къахьегама овсарле лакхьяра, цхьа коммунистически идейность лакхъяра, цар дуьнан урагттадара.

Уж хьехамаш дига а иказбеш, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара района къахьегамхоша еш кийчоних кІоарга ядар, тІаьийца юбилейни социалистически декхараш толамца кхоачашдара къахьегамхой сарпатІбахар газета керттера декхар да хІанз.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БОАХАМ АЙБАРА — ЙИЗЗА ЙОАКХО

Районе эггара дикагІа болча боахамех лоархІаш я Грозненски района 1-ча Мая цІерагІара колхоз. Шерра - шера пайда бу цу боахамо. Из-м кхеташ а да: 128 коммунисти КПСС членаш а кандидати ва колхозе болх беш. Колхоза парткома керте латт колхозерча коммунистоша массехк шера вІашта партийни комитете секретаралла хержаш вола коммунист Заречный Николай Васильевич. 11 коммунист ва парткома юкъе: Любин Георгий — гІишлошъеча бригадь бригадир, Мальченко Александр — № 1 йолча МТФ бригадир, Черникова Мария, Заерова Анфиса — хьалха латта доярхаш, Земцов Петр, миштта кхыйбараш. Опыт йолча коммунисташа кулгалдеш яхь цеховой партийни организаци я колхозе. Цехови партийни организацеш я хьайбаш леладеча, кхаш лелаеча, механически мастерсе, гІишлошъеча бригаде, тракторни бригаде. Колхоза производства дерриге доакъош чулоацаш 18 партийни группа я колхоза территоре тІа. Къаьстта дика кхетамца вІашагІъеккай колхоза правлене боахама гІулакхашта тІахьожам лоаттабу комиссеш. Царех я йоахи на хойтара тІахьожам лоаттабу комисси, хІамай кхойбараш зерийнат дарах тІахьожам лоаттабу комиссеш, идеологически комиссеш, кхыйраш.

Партийни организаце балха тІа лоархІамегІа йола участок — идеологически болх ба. ХІара из болх лакхача боараме лелайтара дикагІа бала агитатораши политинформаторашни хьахаржииза баргбац. Партколе чІоагІ а ба, секцешка дІа-юха бекъаб политинформатораш. ХІана колхозе болх беш я секцеш: Дунен хаказашта юкъерча гІулакхий, СССР чурчех арахьарчех политика, юрта боахама экономика, коммунистически морала, кхыйраш. ЛацувгІарашта чІоагІа хьашт долаш да колхозни радио чу йолла, фермашка, бригадашка, собранешкад хьалха лаьтта коммунисташа ду къамаьлаш.

Колхоза партийни комитето, къахьегама овсарле лакхъярай ефрига планови задапош кхоачашьярай къовсам лоаттабар дукха, чІоагІа уйла тІайоахийт производствени бригадашта юкъе социалистически яхь йоаржаяра. Социалистически яхьа хьалаш партийни комитетох колхоза правленен чІоагІду. хІаьта миштта хІара кхоартале балха итоги а ю. Масала, социалистически яхьа хьалхера мотте лаьккхача бригадана 200 сом ахчан преми лу, шоллагІа мотте лаьккхача — 100 сом.

1968 шера социалистически яхьа итогаш еш хьалхара мотте лаьккхар нов. Сигута кулгалдеча сомий беш деладаьраш, шоллагІа моттиг — нов. Черниковас кулгалдеча сомий беш делаеча бригада болхлоша.

Хьайбаш леладеча хьалха латтар нов. Марченко бригадера хьайбаш леладераш, хІаьта тракторни бригадашта юкъе хьалха баьлар нов. Целовальникова кулгалдеча бригадера трактористаш.

Колхоза парткома миштта практически къовсам лоаттабу къахьегама дисциплина телхаерашца, дахха культурен къахьегама овсарлен бахьан долаш. Цу къовсамах дика берат доалаш хилар ховргда, нагахьа гиша колхоза складашкара, фермашкара, бригадашкара цхьалхой цІенон бІаргахйча. Хоахета дац колхоза опыт хьаІомае кхыча боахамашкара вихадаш цига ухаш хилар. Дукха ка йоацаш укхаза хьоашалагІа ена яр 26 саг юкъе а долаш йола КПСС Нохч - ГІалгІай обкома политически дешара ЦІагІа дешаш йарий группа. Партийни балха опыт дІайийцар царна парткома секретара нов. Н. В. Зарече. Цул тІехьагІа ерригача группан лайра колхоза партийни практически политически организаторски балхага, цхашка, фермашка кхыча участкашка хьожилга. Деша богІарашта массанахьа а бІаргаййр къахьегама дика дисциплина, цхьалхо. ХІаьта колхозера шоаш дІаболхаш, денйабагІарех дуйххачар шоай районашка чакхъяхар дукха шоашца дІайийхьар юрта боахама продукци кхухьара толашагІа йолча опыта плаааш.

Партийни комитета балха юкъе йоккха моттиг дІалоац КПСС члений нургІарах шердара деше. Массаза а, КПСС члений кандидатила дІачуйийбераш дика салхетаи бала, юртбоахама продукци йоаккхача хьалха латта колхозхой ба. 1968 шера декабрь бетта колхоза КПСС членала кандидаташ кийбир. 25 декабре КПСС Грозненски райкомо шоай бюро КПСС члений кандидаталла дІалийцар колхозхой: Ерник Светлане Борисов Петри. Царех бешна бола коммунисташ хургба аьна хет сона, хІаца аьча колхоза территоре тІа партколо беча боккхача балха юкъе хьинаре дакъа хоац хІара коммунистех КПСС членала кандидатех, царех хІаранена парткома общественни поручени еннай, цхьй бІаргдоакхама кІалхарладийтац цхьаккха а.

В. И. Ленин ваьча дийнаь дена 100 шу дизара сийна колхоза партколе чІоагІдаьд тІаьйца социалистически декхараш. Шена из, уж социалистически декхараш, колхоза коммунисташа хьинаре ноаккъостал а деш, дизза кхоачашдергдахлавах.

З. КАБАРДИН,
КПСС Грозненски района инструктор.

Грозненски трамвайни управлене экспериментальни участке дерии чІоагІа лоархІамеи бехктохамеи балхаш де. Аьшкабетона шпалех пайда эцара экспериментальни балхаш ду цига. Дукхьашха цу шпалех пайда цхьйбе болаьбеьй гороа Грозне Из болх беш хьинаре къонаш болхлоша М. Каимова, Д. Уцаевас, газэлектросварщикха Н. Новикова, кхычар. Шоай специагІа юрриш дешо тІеххкоачашъю цар.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) аьшкабетона шпалаш йоахаш ба М. Каимов, Н. Новиков, Д. Уцаева.

Д. Васильева сурт.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ГОРОДСКОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВ ЧІОАГІЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА —

УКАЗ

«Нохч - ГІалгІай АССР къахьегамхой депутатий районни, городской, поселкови, аулыки, станични, юртий Советашка деча хоржамий хьакъехьарча Положене» 34-ча 35-ча статьяшка хьежжа къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совете деча хоржамашта городской хоржамий комисси чІоагІйойла чех кохера общественни организацеий къахьегамхой обществайн накІлаш юкъе а болаш:

Городской хоржамий комиссе председатель Зубов Виктор Николаевич — мехкдаьттаи химически промышленносте болхлой Нохч - ГІалгІай областной профессиональни организацегара.

Городской хоржамий комиссе председателя заместитель Алиев Рамазан Хьасан — город Грозне Октябрьски районни коммунистически организацегара.

Городской хоржамий комиссе секретарь Усанова Мария Петровна — Грозненски мехкдаьтта Іилма - тохкама института болхлошкара, гІулакхерча накагара.

Городской хоржамий комиссе членаш:

Викторов Виктор Иванович — «Ставропольнефть» мехкдаьтта промысловй управлене № 1 йолча мехкдаьтта промысла болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча накагара.

Далаева Висента Марие — Къилбаседа - Кавказски машенашкахьа Грозненча станце локомотивни депо болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча накагара.

Даудов Виктор Иванович — Ленина цІерагІча Къахьегама ЦІе Байракх лелаеча Грозненски мехкдаьтта [illegible] завода болхлошкара, инженерно - технически болхлошкара, гІулакхерча накагара.

Кеворк[redacted] Алекс[redacted] — РСФСР «Главнефтеснабже» Грозненски управлене мехкдаьтта хьаухача станце болхлошкара гІулакхерча накагара.

Ладская Анна Трифоновна — Промышленни районни городской коммунистически организацегара.

Матюнина Любовь Павловна — Ерригасоюзни Ленински Коммунистически Къонахой Союза Грозненски городской организацегара.

Тутаева Идрис Изобелла — город Грозне 1-ча городской больница медицински болхлошкарех гІулакх деча персоналагара.

Успаева Рамазана Зинаида — город Грозне № 39 йолча юкъерча школа хьехархоштарех технически болхлошкарех.

И. АЛМАЗОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Г. СКЛОКИН,
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума [redacted]

г. Грозный.
1969 шера 22 январь.

ЦАХАДДАШ ЛОАТТАБЕ ТІАХЬОЖАМ

Промышленни предприятеш юкъаьнцарча партийни организацей тешаме гІоннаш я администраце балха тІахьожам лоаттабеш йола комиссеш. Партийни организацешта чІоагІа новкъостал ду цар администраце балха кІоаргтеи цахаддаш тІахьожам лоаттабара. Шоаш вІашагІъеннача хьал деш комиссешка дикка опыт Іоальй. ТІаккхьа гІулакх боккъонца кхоачашдеш уж хилар бахьан долаш массанахьа шоай сий долаш хилар цар. Республике кІезига яц шоай болх шерргІа вІаштІехьбаьккха комиссеш.

НПУ «Старогрознефть» 2-гІча мехкдаьтта промысла партийни организаце чуйоагІа ши комисси. Хозрасчет производствана юкъейоаллараш из организацеш тІахьожам лоаттабеча комиссена керте латт производственно-диспетчерски служба кулгалхоІола инженер нов. Лебедев. Дика гІулакхаш карагІдийнна комиссена. Цхьа мехкдаьтта доаккхаргь геттара кІезигдалар. Цул бахьан производственни бригадашка тохкар комиссе, цхьх совгІа учет йоа материалий, аьрхІар транспортаги электроэнергигеи дІададар. Цу тайпара аьча боккъонца йолча анализо теро къайдтар вІаштІехь уж кхаьшера мехкдаьтта дахкара дежи буса дІадодачуна учет е, специальни карточкаш оттаде. Из бахьан доаьм дІададахача шера планал совгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта даьккхар промыслонкаша.

Цу тайпара масалаш да «Сунжанефть» НПУ, «Малгобекнефть» НПУ промыслашка. Миштта «Сунжанефть» НПУ болх беш я 4 комисси. Царна юкъе дикха болх чакхбаьаккхаб керда техникеи технологии производствана юкъейоалалара тІахьожам лоаттабеча комиссе, продукцега дІададар лохдара тІахьожам лоаттабеча комиссе.

Керда техникеи технологии производствана юкъейоалалара тІахьожам лоаттабеча комиссена керте латт инженер нов. Бартанов. ТІоапаш тІа даьхнеш латтара хьакъехьара дош дика тахкар комиссе. Из бахьан деннаш дика тоабелар бурув деттача бригадай болх, тІоапашка хий чулеттара вІаш кхоачаьье вІаштІехьдаьдар.

Пулматаца я продукцега дІададар лохдаран средствай кхойбараш тІахьожам лоаттабу комиссе состав а. Бурув деттача контора финансови балха лоин бІарг кхоаб цо. Цу ерригача комиссешка шоай перспективни планаш я. Уж чІоагІъйо партийни организацена.

Комиссешна чакхбаьакхача балхех йолча отчеташка ладуьйІ комиссей заседанешка. Новкъостал цу шоай болх дІахо тоабара.

Укх тІехьарча хана дикагІа болх бе хьиная республика совхозий комиссеш а. Из-моалув да «Алханчуртский» яхача совхоза парторгапизаце балхага хьежача. Укхаза вІашагІъехка болх беш я кхо комисси: агротехнически мероприятеш кхоачашъяра тІехьа, юртбоахама техниках дикагІа пайда эцара тІехьа тІахьожам лоаттабу комиссеш.

Юртбоахама техниках пайда эцара тІехьа тІахьожам лоаттабеча комиссена керте латт опыт йола тракторист, коммунист Х. Евлоев. Тракторех миштта пайда иц хьежаш хул комиссе членаш. Цуну хьа совхозе хаинаьа ремонт ю техникаш.

Миштта дика болх бу хьайолча комиссена а.

Бакъда, КПСС обкома белгах на дакхара, цу комиссей балхаца цІенхашта кхоачамбоацараш да. Партийно-пачхьалкхен органаш вІашагІйоахара хьакъехьа КПСС ЦК ноябрьски Пленума 1962 ш. бах сонаш найса ца кхетабар бахьан долаш цхьайолча партийни организацешна лаьрхІад тІахьожам лоаттабеш уж органаш хиина тоьан ба, тІахьожама кхыйола формаш эшац аьнна. Іеламе лоархІаме группаши постоши ая а партийни тІахьожам лоаттабац цар. Администраце балха тІехьа тІахьожам лоаттабара практике хьахинна, вахаро чІоагІъяь тІахьожама формаш царех хувца биш [illegible].

Цхьа бахьан доацаш дика МалгІобекха къарлашкаш еча завод АМОСС-е, «Сельхозтехника» Сунженски отделене «Ачалукский» яхача минеральни хий доаккхача заводе партийни организацешка партийни комиссеш вІашагІъехка ца хилар.

Цхьайолча партийни организацешна вІашагІъехкай профсоюзни а миштта кхьйолча организацешна беш бола болх бе гІерта комиссеш а. Миштта МалгІабика района партийни организацешка администраце балха тІахьожам лоаттабара вІашагІъехкача 22 комиссех 6 кхераммаден техникех а. «Малгобекнефть» НПУ цхьй Іалашдеча цехе вІашагІъоккхай цхьй дІахьахийтара учет ец йола комисси, хІаьта автотранспортни предприяте — запасне оттайаьшта учет яра тІехьа тІахьожам лоаттабу комисси.

Цхьайолча партийни организацешна вІашагІъехкача комиссешка лоаллаш укх тайпара цІи «администраце балха тІехьа тІахьожам лоаттабар». Цу тайпара комиссеш я Карабулакски газобензинови заводе, Сунженски райбыткомбинате, Сунженски автотранспортни предприяте. Парторганизацешта шоай болхана лоархІамегІа йолча проблемашта уйла ца ен вІашагІъехкай уж. Масала, цу дош а «Назрановский», «Октябра 40 шу», «Плиевский», «Экажевский» совхозашка кІезиг лелаява тІахьожам лоаттабу комиссеш. Цхьана — ца овсарлен ца ен ше производство дІадоалла подразделенеех аьчалуш. Цул совгІа шоай достаьгеш специализацедех хьежа белгтаьа декхараш хьайхаьна латт боахамашта, хІаьта уж цхьй тайпара специфика йолаш да.

КПСС обкома бюро парте райкомашна юкхьайцарча партийни организацей терках тІаберзабир массех комиссешта цхьаи сига кулгалдеш моттигаш найсаш хиина хиларьа дикка кийчо боацача компетентни болача наха из кулгаш тІакулладеш хинара. Масала, «Малгобекнефть» НПУ парторганизаце чуйоагІача хий дІахьахийтара тІахьожам лоаттабара йолча комиссена керте латт цхьа класс образовани йола болхло, хІаьта транспорта эксплуатаце яра тІехь тІахьожам лоаттабеча комиссена — 6 класс образовани йола шофер.

КПСС обкома бюроё юкъьаьнкарча [illegible] организацешка парте райкомашкара, горкомашкара дІаделийхар комиссешта леш йола кулгалдоле, цар опыт пахадаш Іомаеш из вІашагІтохеи, къаьстта терхан тІабахийта беза комиссей составашка принципиальни, шоай гІулакх дика довзаш, хьинар дола коммунисташ хьожабара.

П. ЧЕРНИКОВ,
КПСС обкома отделан заведующи.

Н. ЕЗИЕВ,
КПСС обкома инструктор.

Л. И. БРЕЖНЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

(Чаккхе. Доладалар 1-чу агӏо тӏехь).

тӏа мӏаннагӏтоьсаденнад. Цу тайпара керла лоархӏаме рубеж лаьцай сага космос кареерзадарна дакъе: Лаьттан гонахьарча орбита тӏа дуккхаьшка болх бе йолаенний шин кеман латта йиъ йоьсе йолаши ниъ сагах латта экипаж тӏайолаши йолу дунен тӏа уггара хьалхара экспериментальни станци.

Цул тӏехьагӏа, шоана ма хаара, «Союз-5» яхача кема экипажа членаш космонавташ их. Хрунова Елисеева скафандраш тӏа а йийха, шоай кема чура космосе дӏаяра а баьнна, эшшаш бела бола а баь, цаьрна лоаллахарча «Союз-4» яхача кема чу нов. Шаталов волча дӏачу баьнна. Миллионаш нах бар цу майрра чакхъаьнкхача экспериментана тешаш, вай майрача космонавтий гӏулакхашка телевидене гӏолла хьожаш.

Дитта ахи сахьат гарга ха дьахлай советски космически шин кемо цхьана никъ бем. Цул тӏехьагӏа, Ӏилманхоша шоайга ена тохкамаш дара программа кхоачашъяь, льинача хана «Союз-4», «Союз-5» яха кемаш мӏаьргӏа а къаьста, дӏахо шоай-шоай долаш никъ бе доладеннад.

Дукха хӏама льад ма турпал кхоцеш болча хана. Специалисташа ма дарра дувцаргда из. Цхьайкъда, хӏанале а ала йиш йолаш да космонавташа космически кемашта чоалхангӏа дола тохкамаш даь, Ӏилман керда хӏамаш леха хидар.

Белгалдоаккхаш хоавхет, ма чоалхане никъ беш мел аькхача хана кийна, а космически кема тӏарча аппаратура санна, кхетта сурвгача системаш а цхьаккха хӏама ца талхаш болх баь хилар, уж хьадаьрашша геттара дика къахьийга хилар. Ӏилмай задачаш кхоачашъяьй, даьрхӏа хинна Ӏилма-технически тохкамаш экспериментал тоаме чакхъяьлай. Советски нехко бахийтарашта космосе цӏена болх баьб, массаш а санна, дукхал дӏаьрга вай — тӏехдика баьб болх. Тӏехьа, лаьрхӏа хинна балхаш чакхдаьнначул тӏехьагӏа «Союз-4» 17 январе «Союз-5» 18 январе хьамсарча Лаьттан тӏа маьрша юхадаьхкад, шоашта белгалъяьча Советски Союза районашка мӏаьлда Ӏо а хоьлаш.

Космос дӏахо кареерзадара мах баь вергвоацаш бокккхача лоархӏаме да цу деношка новкъосташа Шаталова, Волынова, Елисеева, Хрунова даьр. Уж а толаме дӏайоаьнай йоккхий Ӏилман орбитальни станцеш хьаьрб. Цхьана космосе бахараш космонавташ цхьан кема чура вокх кема чу бахараш тоьа хулийт цу тайпара космически станцеш лелалда, цар экипажаш хувцара. Иштта тохкамаш хьайкьа Лаьттана гонахьарча орбита тӏа е космически арене гаьнна даьхьаш дача хана моллагӏа тайпа а хатараш хилча моттиг нийсалой космонавташ хӏаллхарбахара дехкар кхоачашдара.

Белгалдаьккха безам бар са, новкъостий, вай космически кемаша дача наькъий а хӏаьта иштта автоматически станцеш космосе лахкара а практически лоархӏам космически арена леча тохкамий доазонеш, цу деша тоаьй дивзача маӏанагӏа, гаьнна арабоалаш хилар. Тахан а тӏехьа ма дарра аьнча дунен тӏарча деррига халкъаша пайда оц космически тохкамаш Ӏарах даьнача беркатех. Шераш кхача кхоачам ба космовидения, тӏех гаьна доаттабу телефонии телеграфиин бувзам, хаоттама прогнозаш оттаеча космически аппаратана дакъа хилар, ферда кемашта космически халитаци ар санна долча Ӏилман технически доакъой.

Цу тайпара, космос Ӏомалра дакъе вай гӏулакхаш шер а лол тӏадоагӏача тӏаьхьенашта пайда оца йиш хургйола беркат дергдолча Ӏалаьмате доккхий хӏамаш карагӏдуулара дардаш ехае ма Ӏеш, когаерчал дахнаш бола практически пайда а оц гӏай тахан Лаьттан тӏа бахача наха, вой халкъашта, вай хьалхьеш латтача коммунизма гӏулакха.

Новкъостий! Арабача барьонгӏа ала йиш йолаш да вай, «Союз-4», «Союз-5» яхача кемаша толаме никъ бар — из советски Ӏилманхой техникаш карагӏдьаьнна доккха хӏама хилар, советски наьха къонахчалех майралех, хьаькъала а къахьегаме а керда котале хилар. Дукха ма йоацаш Венера гонахьа гобаьккхача американски космонавташ баь гӏорбаьнна никъ а, «Венера-5», «Венера-6» яха планеташта юкъе лела советски автоматически станцеш бӏубеннеш гаьнеш сигаль ахар а, «Союз-4», «Союз-5» яхача кемаша баь толаме никъ а — уж дерриг хӏамаш космосе къайлагӏара дуне карадерзадарга боддача новкъа гӏолла аланиена даьха доккхий гӏадамаш да.

Уха а уккала, къаьнарча Брестла немашта никъ, советски халкъа вишалана сийдеш безбу Даьхен сийлахьен чоалхаеш задаеш кхоачалье йоагтӏача тайпара кхоачашъяь шоай турпал къоштаи. Царна карагӏдаьннарг делагора гӏулакх деррингача вай сийлахь-доккхачи халкъа цӏерагӏа вай хестаду, вай царна мутӏахьа а да, баркал а оал.

Чоагтӏа дика а хетам хаш ба безам ба са шуга, деза доттагӏий, парте Централькни Комитетан Советски правительствах сашача президиуме СССР Лакхехьарча Совета Президиуме «Союз-4», «Союз-5» яхача космически кемашца никъ беча хана лаьлакха къонахчалх турпалаш бахьан долаш новкъостешта Шаталов Владимир Александровича, Волынов Борис Валентиновича, Елисеев Алексей Станиславовича, Хрунов Евгений Васильевича Ленина орденаши «Деши седкъа» яха медалаш дӏа а луш Советски Союза Турпал яха цӏи ениц хиларах.

Деза новкъостий Шаталов, Волынов, Елисеев, Хрунов! Хӏана шугахьа дийрзад шоана карагӏдьаьнначa хӏамо дагаш гӏоадрахеш доккхал дешш болча Ӏалы миллионаш дейшенахой дагаш уйлаш. Уж цар дагара уйлаши хетараши дӏа а хьовташ, мукъаба сона вай Ленински парте Централькн Комитета цӏерагӏа, Советски правительства, СССР Лакхехьарча Совета Президиума цӏерагӏа, деррргача советски наьха цӏерагӏа оаш яьнха котале шун даьхьала шоца, Даьхено денна деза бенгӏат даькъала дувца, шун халачей лоархӏамечон гӏулакха тӏа оаш керда доккхий толамаш дахар лоаш шоана дӏоца баьнна.

Иштта мукъаба сона вай космонавтий беррига кхоачара а гаргара а нах дег тӏара даькъала дувца. Аз даькъала ду шо шун къонгаш, моарош, вай коталенца цӏабахкарах! Цар гӏулакхаш доккхал де йиш йолаш да шо. Вай советски строя хьалашка хьалхтийна, комсомолех варлех хьалхобаь уж юкъебахаб, доашш долча нийле дешашца аьнча, фаьлгах бакъдар делга, арен къессаш карерзаелга хьакхa хинниярий мугӏарашта. Цар керда сийрда оагӏув котяьй вай Даьхен а хоррмай кийнай а истореа юкъе. Сийле хийла вай турпалий!

Хӏаьта, иштта моттиг нийсъелча массаза а ма хулаш долча тайпара, вай уйлаш из деналера гӏулакх кхоачашде йиш йолаш хилийтачарагахьа ера царна баркал оалаш. Лаьрха мах бу вай шоай сакхуча, талант йолча, майрача теоретически уйлаца, тӏехъяьнна йоккхача конструкторски искусствацеи технически гоьналлей вай майрача космос кареерзаерашта, вай халкъо бахийтарашта Вселенне эресашка хьажсарча советски Лаьттан тӏа санна бӏуьбенеш паргӏатех хетийташ долх беш - дика космически кемаш денмарий къахьетам. Вай баркал оал лаькъа бала космонавтиш дика кийтбьарашта, уж Ӏомабьарашта, упакпӏенокта лаьрхха хьомаш хиндрашта. Вай баркал оал, космически кемаш цхьаккха дуйне йоцеш гӏоттиагеи Ӏодоссийгеи кийтдьарашта а Ӏалашдаьрашта а, бекима беча наьгъа кулгаладеш хиначa Лаьттан тӏарча командно-измерительни комплексе цхьакха новкъарле йолаш бола болга мӏахтӏеньдаьрашта.

Вай тӏехбаьнна боккхийча Ӏилманхошта, теоретикашта, конструкторашта, инженерашта, техникашта, вай говзача болхлоашта, йоаххон опыти йолаш болча медикашта — космос кареерзаера доккха гӏулакх кхоачашдеш болча цу массанена а, — йоккха сийлен хоастаме ба, деррига халкъа баркал да!

Лаьттан массе мӏаьнгера укхача Ӏалаьмате дукхача лоацашех моарлалашен чӏоагтӏа тешаш ду «Союз-4», «Союз-5» яхача кемаша баьча наькъа деррига дувено дахкха мах беш хилара. Из моттиг нийсъялрах дег тӏара баркал оал вай советски наха космосе ахкхача керда котален дувбадейна укх деношта шоай леацаш даькийтача вежарашка долча социалистически мехкий коммунистическии болхлойн партей Централькн Комитеташта, правительствашта, кхьча пачхьалкхаенний кулгалхошта, дукхача мехкий Ӏилманхошта, общественни организацешта ...

Вай керда космически «ковнацар» — уж ба Гагарин Юре дӏалоладаь гӏулакх кхаьча доагӏача тайпара дӏахо кхухьарай, шоайн хьалхагӏа бахача башха-дикача наьха хина хьакъ дола новкъостий. Дувеннаш цӏаккха а дицдургдац, Лаьттан искусственни спутник оттара хьалха хьальри орбита тӏа хийтари, космически наькъа оттара хьалха сага новкъа аьлла ...

Вай Ӏилман техникан масса оагӏорахьа деӀахкуьвлара, Ӏилмана керда гучадаьннарай, кийчдьараш, дагадийнараш производствана мекъахаьара, йоацца аьнча, вай мехка Ӏилма-технически революци шерра фронт хьа а лаьца нерргӏа чакхъяккхара лахкӏ ма бекийташ уйла из Коммунистически партеи Советски правительствай. Хӏанзарча хьалдашка из, шоко йоацаш, коммунизм хьальяра лоархӏамегӏарча участках цаӏ я — СССР-е коммунистически обществе хьатьяра ерригa материально-технически база толаме деӀаухдита шийх тийша долаш йола участок.

Новкъостий! «Союз-4», «Союз-5» яхача космически кемаша никъ бар санна долча советски Ӏилманхоштех тохкамхоштех карагӏдаьннача хӏара декалерча гӏулакхи тӏехьашка вай мна болча социалистически промышленноста дукхача доакъой бекхха болх латт. Космосе аьта вай коталонаш цу цхьан хана вай металлургий, машинашъярий, приборашъярий, электронни промышленноста болхлой, бувзама средствашъярий, дукхача кхьчар коталонаш а ж. Космически ара дӏахо дергдолча тохкамаша керда цӏенхашта декхараш оттаду промышленноста болхлоашта хьанхашка а. Дешх хола кхьмаьл керда тӏехдина оборудовани, прибораш, аппаратура хьяра хьакъехьа, керда, тӏа-тӏа толамигӏа хулаш йола материалаш хьяра хьакъехьа да.

Уж декхараш толаме кхоачашдар — Ӏалаьмате бокхача лоархӏаме за космос карерзаяра хинна ца Ӏеш, вай халкъа боахама деррига доакъой Ӏилма-технически прогресс дӏахо Ӏаддаьхьяра а. Космоса дача тохкамашта иштта новкъостал цу ерригa вай экономика бӏаьрча хьалийнача дӏахьахаххувлара. Вокъоша законагӏа доагӏаш да космонавташта карагӏдувлача хӏамашта вай болхлой классе, советски кхаьшарча къахьегамхоша а санна, шоай бахка тӏа керда карагӏдулача хӏамашца, шоай планаш залаешон тӏехкхоачашъяра лоп тодаш хилар. Из — кхьа деноштен Ӏилман кхьоагӏо бакъьяр, вай социалистически общества йоалла бокха морально-политически цхьоаггӏо тӏа хьахьоахар.

Деза новкъостий! Космически ара кареерзаеча доахача боккхийча толамаш а. Лаьттан тӏа йолча баккъа-дикача къахьегама коталонашца а наькъадола советски халкъ гаргакхачам латтача сийлахь-доккхача дешна — В. И. Ленин аьнча хийнаь деша бӏаь ну дакара. Дег тийша а долаш ала йиш я, советски наьха сийлахьа гӏулакхаш хьагӏалаагӏача шера хьы а дукхагӏа дебалергхилар а хӏаьта цар вай мехка коммунистически общество хьальяра керда этап белгалъергхилар а. Маьрша беркатеча къахьегаме йоаха коталонаш, Ӏилма деӀахкувлача карагӏдуула хӏамаш, чӏоагӏача маьрша социализман гӏулакх бахьан долаш дуьнен халкъашта маьрча арене вай партеи Советски правительстви доаттабеча къонсаме доаха толамаш — из я сийлахь-доккхача Ленина юбилей белгалъяккхара хьаьтагӏа йола способ.

Сийле хийла вай турпалий-космонавтий!

Даькъала хийла сийлахь-доккха советски халкъ!

Даькъала хийла дукхаеза вай Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Даькъала хийла вай тешаме кулгалхо — Советски Союза Коммунистически парти, Ленина парти!

Чӏоагӏа уйла тӏаьххийта лаьнийгӏар новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлага, чӏоагӏа, дӏаьхдаь детта тӏеррашна цкъа санна дуккхаьа а мукъагӏдаьхар из.

Шерай болх дика бовзаш болча тӏа лекха къахьегамай тоньами дохкеш дукха боллаб ба Грозненски № 3 йолча ТЭЦ-а. Царех цӏ ва электромонтер Насуханов Султан. Цо ремонт беча приборашна деша тоаме болх бу.

Сурта тӏа: электромонтер С. Насуханов ремонт еш ва.

Д. Васильева сурт.

ФУ КИЙЧА ХИЛИЙТА

Цхьаьнолча боахамашка хӏара шера дӏадув фу дикагӏа хилийта а кхашкара хьувкъам лакхбе а гӏерташ хул. Цу тайпарча боахамашка дика кхетадаьд лакха хьувкъам луш дола, районировани сортех дола а хӏаьта иштта боакъоша бизь фийг болаш дола а цхьалагӏча репродукцей дӏадувча стандарта цхьоалагӏа аакессе фу тоссаш алаташ дӏадер мел лоархӏаме да.

Хӏара шера фу чӏоагтӏа йоахо ю Сунженски района «Победа» яхача, 19-ча партсъезда цӏерагӏча колхозашка, Наурски района Ленина цӏерагӏча колхозе, «Красноармейский», «Южный», Грозненский шурий, дукхача кхача совхозашка.

Республике бӏарча районаш я дерригаш а хӏана дац аьнка дола боахамаш бӏаьстан юкъе хуйча алатай фу кийчдаь даьнна.

Масала, укх шера 15 январе кхачалца йолча хана районин контрольно - фуна лабораторей - отчеташта анализ йича Наурски района боахамашка бӏаьстан юкъе хувча алатайн - бобовни культурайн кондиционни фу дӏаоттале дезаш хиначча планаца кийчдича 102 процент дар. цунах I-ча II-ча классаш дар — 79 процент. Сунженски района боахамашка — 102 процент, цу дакъе I-ча II-ча классаш дар — 96 процент. Грозненски района боахамашка 100 процент, кондиционни 97 процент I-ча II-ча классеш фу да. Халахете а, цу районий деррига боахамашка дац дӏадувча хаккечь кондиционни кхоачадаь бӏаьстан юкъе ювча культурай фу. Хӏаьта цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи цӏенхадаьннуй фу деррига а IIӏ-ча классе хара дац.

Бӏаьстан юкъе ювча культурай фу кийчдара гӏулакх тӏалхагӏа а санна йоча хьале тӏа за кондиционни фу цхьаькха центнер йоацаш Веселовски Советский районий боахамашка. Цу районий цхьайолча колхозашка кондиционни фу ца хилара согӏа, из кхьмметтоа мӏалла дӏаоттадаь а хийнадац.

Тӏунала хилла кондиционни доацаш дукха фу да республике бӏаьстан юкъе ювча культурай, дерриа цаьхьа — хьажкӏа, гороха, дуга. Дӏаоттадаь хиначча 2,8 эзар тонн хьажкӏа фух кондиционни хинадаш 766 тонн шоа.

Масала, Надтеречни района «Новогорский», «Озерский», «Кругловский» совхозашка хьажкӏа деррига фу моссаголча хиоккхамешта кондиционни дац, хӏаьта «Братский» совхозе тӏунала хилла кондиционни дац. Гудермесски района «Новогрозненский» совхозе, «Кавказ» яха колхозе хьажкӏа фу кондиционни дац, хӏаьта «Гудермесский» совхозе кондиционни дац аз тӏунала даьлча.

Хӏаьта сенца кхетаде дезаш да республике хӏана а бӏехалага дилача кондиционни хоацаш 398 тонн фу хилар? Аллха «Скотопрома» треста «Гвардейский» совхозе ба бӏехалга дилача кӏадйиллойн йоаца 58 тонн кей. Вӏарча хьаийнча «Грозненский» деррига совхозашка бӏаьстан юкъе ювча культурай фу кийчдара гӏулакх воча хьал тӏа да, кӏаьта «Братский» совхозе кондиционни фу вӏалла за а дац. Фу цӏендеша вӏештӏехьдаьхкадац, хьажийта лаборатое кьячуденна деррица фу бӏехалга дилача кондиционни доацаш хинад.

Къаьстта вернаӀоаьа дезаш за гӏулакх дукхача боахамашка фу дӏаоттадаь доаттадра йоакхо эш ма къахар болаш долаш. Хӏаьта дӏаоттадаь во доаттадаш хилча, кондиционни доле а тааргда фу. Масала, «Ингушский» совхозе I классагӏа даьрхӏа 1000 центнер шоа фу генерий отходашие ниъана доаттаду дӏаоттадаь. Иштта I классагӏа дола 350 центнер гороха фу шоа латтача сенне чу летт, I-класса генерии удовольствии фуна доаттаду.

Лоаллахьарча «Кавказ» яхача колхозе деррига фу во тоалча, лоа чу а хьоаххаш йолча склазе доаттаду. Лаборатое болхлой фу иштта доаттаду хьажача гучадаьлар, веита а тӏуна дола судаьа, горохӏ фу цӏенсаца сона лай тӏоа тӏа а билла латтийш дакаа. Фу цӏендоттелча (?) кондиционни фуна юкъе доаттабу алатайна дьекха муш. Фу дӏаоттадаь доаттадара гӏулакхo йоаьно дола за «Плиевский» совхозе а, Нажай-Юрта района Калинина цӏерагӏча, Шерипова цӏерагӏча колхозашка. Кхашкара балхаш дӏадолалада йисар геттара хӏенита ха а. Цулухьа цхьа оагӏдолланза дергдаш тоьаш дола фу лехаш. Хӏаьта кийнта еза гороха, кӏей, дукхача шерашка тӏаьуллача бобовни злаковни баьний, картофлий, цхьайолча кхьча культурай фу дахара.

Дукха ма йоацаш арабаьнний «Ялтийн аьтта доахача культурайн фу кхедела тоалара до дохарий хьакъехьа» республика Министрий Совета баь соцам. Цу соцамгӏа хьажжа тӏара боахамо хӏанзе дезаш кийч а даь чакхдаьх дезар 1969-ча 1970-ча шерашка сурьене бӏаьстан юкъе ювча культурай фу делладега оаьлагара дола тоалара, фу цӏендергдола пункташ, фу доаттаду хранилищаш хьаллъера тӏадерзадаь гӏулакхаш, цу тайпара лакха хьувкъам толаш дола, еррига юртбоахама культурай районированни сортех дола фу дӏадаьххача ивхай хилнайте фу цӏендаь доакъаш, ейца дӏаоттадаь доаттадаьча хьашкаь Ӏаллан а ийш хургйола.

Хӏана бӏаьстан юкъе ювча культурай фу кхоачамболлаш кийчдайтара тӏаьхьожаш мӏаьрбеза бергбах фу цӏендаьта, фуна колиброва ата, из дӏаоттадаь доаттаяга иштта дал хьожаш, касн-касте боахамашка алаьа а бӏехалга дола дуьи фу кийчдела мӏаштӏехьдаьккхара царна прокуратура пенсноста даьха а хьаргдац.

1969 ШЕРА 15 ЯНВАРАГА КХАЧЧАЛЦА РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ БӀАЬСТАН ЮКЪЕ ЮВЧА КУЛЬТУРАЙ ФУ МЕЛ КИЙЧДАЬД ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА

СВОДКА

(Дӏаюхадаь фу процентах йолча планаца ийсаца)

Лоаццача моттигашца хьежаьча стовь районаш	Таргаш	Дирриге а кондиционни	Цу дакъье классаш I	II	III	Кондиционни фу тӏехьарча 15 дийнах тӏаккхетар
Наурски	107	102	48	26	28	7
Сунженски	120	102	22	72	6	—
Грозненски	107	100	18	81	4	—
Надтеречни	98	68	47	21	—	12
Ниьсарен	68	67	51	16	—	11
Урус-Мартан	97	68	51	11	—	4
Малгӏобий	111	66	37	18	4	9
Шӏабе	83	44	32	6	6	1
Шелковской	143	35	13	21,7	0,3	1
Ачхой-Мартан	75	35	19	10	15	5
Гудермесски	56	18	16	2	—	—
Оьмтии станица	75	12,6	12,6	—	—	12,5
Нажай-Юрта	102	1,4	0,7	0,7	—	—
Республика гӏоале	100	70	37	28	5	2,6

ХОАМ

1969 шера 22-ча январе Москвай космонавтий сий де дац хиннабаллача хана провокационни акт яй — массехказза довлийтай герз техна космонавташ их. Береговой, Николаева-Терешкова, Николаев, Леонов чу а бегӏаш йоагӏача автомашина. Из бахьан долаш човнаш вай автомашина лехкаш хинначоа кортеж хаькъа йоаккхаш улувальена хиначча мотоциклистан. Цхьаьна космонавте герз хийттадаш. Лоа хьаь ма хулаш даьча моттиге хьаьлавьяь. Дош тохкам да.

(ТАСС).

ДАЬЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Дукха хьайбаш да Ачхой-Мартана района боахамашка. Йоагта дашо хьайбаш лелаеерашa тӏаийна социалистически декхараш а. Шӏанагӏа 9200 центнер кхух, 34850 центнер шура, 1400 эзар фуь лехка лелаш бар уж 1968 шера пачхьалкхенга.

Тӏаккхоачашйо алар кондуктурабоахама къахьегамхоша. 10017 центнер дукх. 34920 центнер шура, 1585 эзар фуь лехкар пачхьалкхенга.

Тхӏ балха кийслуш хинна хаза доакъар кхоачам балаш ма хилар вар. 60—70 процентал дукхагӏ хьалр района боахамашка гӏойа, а кошаа кондухьар. Концентраташ лоца азац а ли, уж массан а тоьаш хиннанц. Даьа а, иштта тоалашн даьхе оаза дӏадахача шера, къаьста дика бар болц «Самашкинский» совхозе шурий-товарни фермай болхлой. Шура лыккхара а из пачхьалкхенга йоахаза а ялаа тӏоаккхойчийр. Масала, шийх 1030 тонн шура йоачча 1185 тонн шура ехар пачхьалкхенга.

Дика къахьийтар йиакараш Шахбулатовгӏар Кебирата, Асета, Рукияса, Гелагаева Хьатас, Магамерипова Хедас, Мувацева Зейнавас, кхычар. Шанаа согӏа массеги бӏаь килограмм шура лыккхай цар хӏоранe. Хӏаьта фу совхоза кхоалагӏча отделене дояркана Умалова Зоес, Малыцева Надеждас хӏара кхообача Ӏетташа шанаа согӏа яьккха шура 300 килограмм яр.

Лоархӏаме дикъа да Ӏаьсий кхедар. Из гӏулакх дика леладу «Самашкинский» совхозе Ахмедова Бекисата, Бугаева Секимата, кхычар. Цхьакха Ӏаьса дӏакъаьстадац цар группашкара, хӏаьта дийнаьш буси хӏара Ӏаснига тӏаьххета довал 300 грамм я. Из шанах согӏа да.

Къахьегама цӏи хета а «Лермонтовский» совхозе йоа тӏара оллахарий фермай коллектив. Цхьа шоалагӏа мугӏарех цу хӏиндал дла йиш яь царна дӏадала 1968 шу. Шамсиев Мовлана кулгалдеча коллективо 124 эзар фуь дехкар пачхьалкхенга шамаш согӏа, хӏаьта котамаш а хӏоанга къаьстай, хьалха дукха йоара уж. Котамашта гӏулакх деш я Багаева Жансари, Кукаева Нина, Мансурова Пацтӏамат. Хӏара пачхьа котамна тӏехьара планах 120 фуь шера дохке ма дича 131 фуь лехкаьа царо.

Дика болх бу района къахьегамхоша керда 1969 шера. Къаьнача шера гоншаш лах ма ем шоал тӏайица социалистически декхараш кхоачашдеш бе уж хӏана. Теша негарца шоай декхараш цар укх шера а дика кхоачашдергдолга.

С. ДЫШНИЕВ,

Ачхой-Мартана района производственни управлени информатор.

ТУВИНСКИ АССР. Таяну-Оолеча лаамна юке, кхуш «Газакара норадаь» кобальт кхаллакахара кхьйолажй «Тувакобальт» яха комбинат. Укх шера йоаьвагӏча кварталe шоай эхтара хьалхара продукции — кобальтосоя концентрат дургья комбинато.

Сурта тӏа: «Тувакобальт» яхача комбината гидрометаллургически цех а шоай Ӏоӏувда отделени.

ТАСС фотохроника.

Хоржама хроника

... районашкахьа ... депутатий городской районнийн советашка хоржамаш дара округаш.

Къахьегамхой городской советe хоржамаш дара мӏашагӏьяллай 338 округ, йоачa районни советашка — 678 округ.

Городской районни хоржаме комиссей составаш кандидатураш оттара йезаш собранеш хӏинай цхьаболча промышленни предприятеш коллективашка.

Ленинский даре болхлой, ИТР, гӏулакхарча нахa юкъарча собране городской хоржама комиссе кхийта оттаяй машиниста гӏонча вов. Денисов Марин Васильевна. В. И. Ленина цӏерагӏча Грозненски мехкадьатта чекхдоадац заводa собране — № 4 йолча цеха возгӏӏала оператор Данилов Виктор Иванович. Грозненски мехкадьатта Ӏилма-тохкама института собране — завода отдела начальник Устимова Мария Петровна, «Грознефтесвязь» НПУ цхьаналагӏча промысла собране — оператор Виноградов Виктор Иванович.

В. СКЛОКИН,

Нохч-Гӏалгӏай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь.

ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Къахьегамхой депутатий городской районни советашка хоржамаш дара шерра кийчо ю Заводской районе. Промышленни предприятешка, учреждениешка, организацешка мӏашагӏъелляй 28 агитпункт. Цига массово - политически болх дӏахьу лаар тарга болча агитаторашеи политинформаторашеи.

Хӏана хоржамий лаьгаш болоеналча хьалхарча деношка ... дукха нах лул агитпункташка. Советски хоржамий система, СССР Конституцех, мехка чулхарон ... арабьарен хьалах лаьца беседаш ю, лекцеш еш. Хархархошца еча беседашка къаьстта йоккха моттиг дӏалоац В. И. Ленина юбилейна кийчо яра, нотигарча советий бола тохбара, тӏаийца социалистически декхараш кхоачашдара дешаша.

Дика мӏаштӏехьбаьнккхаб болх В. И. Ленина цӏерагӏча Грозненски мехкадьатта чакхдоахача заводе, А. Шерипова цӏерагӏча нефтемаслозаводе, ацетонови заводе. Цига мӏашагӏъекача агитпункташка тематически сайренаш, тайп-тайпарча дешаш айка бесадаш ю.

М. ГАСИЕВ.

Атеисташ мӏашагӏкхетар

Ӏилман атеизмана хетаь республикански совещани-семинар хилар КПСС обкома политически просвещене цӏагӏа. Цига бар политически вашара цу Ӏилма-методически совета членаш, дина духьаларча пропаганда деншашка хьежа лаьре горкомий райкомий болхлой. Семинар дакъа лаьцарашна лаьийтар Нохч-Гӏалгӏай истори, мотта, литературе, экономика института Ӏилман атеизма сектора заведующе Ю. А. Айтаевех цу института директора А.-Х. А. Салмовеи КПСС ЦК-ноча общественни Ӏилмай атеизма Института «Дьн-меламера хӏаькара материализм» яхача темах даьца Москва аьча Ӏилма-теоретически конференци итогаш хьахаьа баьча хоамаш.

Дина культах йола советски законодательство кхоачашъяра дешахта хетаь г. Ташкенте хиначча совещанига хьакъехьа дийцар Нохч-Гӏалгӏай Республикерча дина гӏулакхашта йолча совета уполномоченни Д. К. Асвуяга.

Республика районашка Ӏилма-атеистически пропаганда яра дехкарех дийцар хьакъаьа хазча политически тохара цига консультанта Д. К. Минаева.

Цхьаьрча шера Ӏилман атеизмах лехча ... статьяш кийчьярен конкурсаш даьх чоагӏӏбар Ӏилма-методически совето.

Оаха яздаьчун лерагӏа

№ 102 йолча «Сердало» газета тӏа копилера хиннa «Сагийна я укхала» яха статья йийцар «Грозпромстрой» треста № 2 йолча СМУ партбюрон построечкомен цхьаьна йоча вечерe. Статья тӏа дийцар нийттоарча дакъе бакъ хилар.

30 квартира йола цӏерашна хьалдеш болча гӏишлошъерашта дерта тӏа технически кулгал ца доаттадарах прораба Р. Касиона цӏенхалийта боах баьб. Цул совгӏа № 4 йолча участка коллектива политико-кхетама болх тоабарах, материальни Ӏалаш старара кхоачамбоалларам дӏадахарах ца дезарам белгалдаьнад. Хӏара белхлочунга дӏа а деаинитеш тӏайнха социалистически декхараш.

Хьалдаьш йолча объекташкара белхаш сиздара оттаний тӏрина - монтажни балхий графикаш.

Г. Малгӏабике хьалъеча объекташта хӏана дешна тӏахьожаш доаттабу. Укх шера уж цхьатара тӏеран тӏабахийтаб.

Укх деношка хьалдаь дахьекхад 8 квартира йола цхьа чубаха цӏенош.

Согӏанча наола хьалъяро болц саифабаб.

В. АВАНЕСЬЯНЦ,

«Грозпромстрой» треста № 2 СМУ начальник.

В. БЫЛИНКИН,

партбюро секретарь.

В. ПИДИГОВ,

постройкома председатель.

Доазол дехьара

О. Черника дагь къамаьл

ПРАГА, 22 январь. (ТАСС). ЧТК яхача агентствин бечa хоамах, чехски профессиональни союзийн хьалхарча съезде къамаьл дир КПЧ ЦК Президиума члена, ЧССР-н правительствин Председатела О. Черника.

Чехословакин халкъо, аьлар цо, д1аьахьча шера ч1оаг1а чолхане моменташ техкар. Социализм, хьалхара юкъарча белгалонашта т1ера а ца доалаш, вай халкъий башхалонашин традицешна хоарк1аргйолаш общество дег1айоалаяра политикин накъ т1а даьннад вай.

Цу принципех, аьлар цо, вай т1екъа г1айоаг1ача хана а дег1аьааладергда общества бухьара демократически вахар, дег1айоалаергья экономически реформа, кхьача социалистически дечахьахьакхенашта леладу г1улакхаш, Советски Союзаца в1ашшш леладу г1улакхаш.

Вай общества кертера декхар да еш-еш мехкарча политически хьала консолидаци нормализацени яр, аьлар белгалдаьккхар О. Черника. Цо, аьлар, уггаре а ду, хьалхашка а доаха тайп-тайпара дола политически д1адехераш, теттара дарцахьарча т1уламий кхераш т1а а доаттабеш уж ха ца йохийташ духьале йоаккхеш кхоачашдар д1алех. Вахача кхьа юкъе кхьалкхьою тайп-тайпара уйлаш, доаржаду харц хоамаш, партен правительствен хулгалой болаш херийоахаш юкъ. Общество хьалхьа хьаллоаттабу мехка политически кризиса кхерам.

Вай обществина юкъе долаш да, аьлар д1ало О. Черника, консолидаци ца езаш хола, т1а-т1а дукъаг1а керда доваш хьеду экстремистски низаш. Вай х1ара дечна доаладе йиш я вай республика тайп-тайпарча мотт-тигашка мехка а вай социализмин низаш къахьдеш масса а тайпара бола аьлцитта листовкаш йоаржаеш хилара масалаш. Цу листовкаш хьуваяю ныьха уйлаш, вона ваг1оразьара воалейстан ю вай мехка политически программена. Гуча гуш да цу тайпарча х1амаех зейнига х1езига яздеш хилар.

Вай обществала юкъе ба, аьлар цо, керттера проблемаш еш-еш къоастаяра предпосылка хиларах тарра мехка чурча политически хьала консолидаци ца езаш боле мах а.

Доккха зе ца хулаш эттача хьала к1елхьара доаларе пхьа керттера предпосылка хиланзе яраьш, аьлар О. Черника, общество дикача г1улакхаш, ца дег1айоаг1аргьан ца в1ашаг1тохалаш бола хьалхе лелаю юз тахча мара. Ца хьалхе лелаергьаш духхьала Коммунистически парте мара.

Вай декхар да, аьлар цо д1ало, социалистически система юкъара дег1айоалае, дуьнен хатабаьшта юкъерча коммунистически болхлойн болам къоаг1ю йолаш, х1ама дулургдолаш, хьлиаре г1уллакхаш кхоаг1ааргдолаш хилийта, Советски Союзацарен кхьча социалистически мехкашцарен в1ашш леладу г1улакхаш дег1адоаладе г1ерта, цар пхьона принципиальни йоийа аралъара политика лелае, масса а ваг1оразьара найтане йола соглашение е.

Къамаьл даь ше чакхдоалаш, О. Черника профсоюзийн викалаш т1ахьийхар х1анзара хьал довзара, кхетадара а нукаш, шоай вывoдаш яра а. Цо белгалдаьккхар халкъа кхел къоастае этара хьалха болхлой классен къахьегамхойн бокъо хилар а уж цунна бакхтонхое хилар а.

ПАТРИОТАША АТАКАШ Ю

ХАНОЙ, 23 январь. (ТАСС). Освобождение яхача агентствин Къулбехьерча Вьетнамера беча хоамах, махк мукъабаккхара Халкъа т1ема низийн б1ухоша 19 январе воастаг1-дуьн позицешта вен хир Митхо яхача провинциальни центре. 20 январе уж т1ом бeш т1абаьхаб Сайгона къулбехьен - малхбузерча 17 километр гаьна латтача 199-ча американски пехотни бригада позицена. Цу лийнахь патриоташа ництта т1ом бир Сайгона къулбехьен - малхбоалехьа 24 километр гаьна Лонгтху яхача да т1а долча американски т1ема кемана а. 21 январе 1урра т1ом бир Комау яхача провинциальни центра городан юкерча марионеточни эскаьа позицешта. 21 январе дийнахь махк мукъабаккхара эскара б1ухоша Немпа х1ама техаб Вунгтау яхача лоттигерча аэродромаи перган. Местаг1чоа дикка зе даь.

МОНТЕВИДЕО ХИННА ДОВНАШ

НЬЮ - ЙОРК, 23 январь. (ТАСС). Т сахьата д1аьхдалар самарийгаль Уругвая столице—Монтевидео улицашка хинна довнаш. Довнашча дала хинначa забастовкашта юкъе дакъа лоацаш х1ама ца эцаш 20 эзар пачахьалкхен а муниципальни а белхлойн г1уллакхоpа саги дар. Шин белха хоаг1а алапин пособешн хьалалар Малеляш улицашка арабаьдар дабастовка еш хинарш. Демонстранташта духхьал полици яйтаьб. улицашка довнаш лелалахар.

Берриг а дозабаьраш мел хил ба хоаш зац, аха хьам бу Ассошийтед Пресс яхача американски агентства корреспондента цу геролева.

ЭКСТРЕМИСТАШТА НОВКЪОСТАЛ ДАР

БОНН, 23 январь. ТАСС-а корр. В. Виноградова, хьахойт:

Израиле 10 дийнахьа вонт чакх а яьнха, ФРГ махлдакхаьчав Малхбузен Германе эттара а йолахаг1а волча «Дойче банк» яхача банка правлена председатель Германн Иоф Абс.

Кетайоахова веча хоамах, Малхбузен Германе промышленни финансови магнатана вахийтар президентана Шазарана, премьер - министраца Эшколаца, кхьача мехкашцарча г1улакхий министраца Эбанаца, кхычарца в1ашаг1кхийтта хилар. Виз итера дина хорадо переговорий хьакъехьа шой болча бехача подтвердаша дувча хоар. Абс ибраил цу мехьа доал вечa г1озарашта йоккхий заемаш предлагаше невара г1а дергдолаш Израиле хьакхаг1а духкхана кхав а. Х1ийа а яьста кулгаш хийна латавасар Абс Израиле. Гаогорче Малхбоалера хьал кроволчча хайча пуи арг1анарча маьнта за «нийсъалар» цо хьал нулалара бербита беж болча израильски экстремистанта вадаза ца хулаш 1е йиш яьар.

Пхьабакъда, тахан «Нойе Рейнцайтунг» яхача газета белгал маькхаьра. Малхбузен Германе банкир Израиле хинна т1ехьава ца «бохам баьр» хилар. Израила Коммунистически партегара волча депутата Вильнера парламенте чекха хаттав оттадио, цо цу т1а д1алехар нацистски хуламхо хиларах тарра Абс суде валар. Дунен болла1а т1ом болча хана Абс керте лаьттав шоай преднеметска миллионаш болча белхлошка — нийца боахкача нахага низаг1а болх байтош хиннача гитлеровски концелагета.

Ницта а израильски экстремистанта т1е веча Малхбузен Германера сага бокъонца йола юкь.

ВУРЯТСКИ АССР. Малхбоалехьарча Саяне, 200 метр лакхальарча, дешо руда доалла моттиг кораьй Окански геолого-топкоьа экспедицена. 1971 шерале пайда эца д1аьла дохI кораьь моттиг.

Опытни шоферашa массанахьа а лелалуча эна болча машинашца 200 километр б1аьха никь буьл Иркут яхача го т1а, Мойдера донув лохарий. поовиие кхаьчалац, продукташ, бурув детта оборудовани, доаг1ар, миниданттаи т1аьлхь геологашта.

М. Миллера сурт.

ТАСС фотохроника.

Х1ама ха ловрашта

МОЛЛАГ1А ЙОАЦА СООРУЖЕНИ

«Здани» д1охал 12 метр я, шерал — 9, лакхал — 4,5. Шиниа малхарра сен з1ашига доцуш. Цу чу мастерский, гараж, склад, степени йолла мегаргья. Уж санне йома цу сооружени мегарг1йолга война чоахььнийа: цо — Парламентски тоги — Тюменски областаш.

Цо цхьадокхарге сооружени «айга живара». Цо зымпл 0,8 миллиметр мара соал бохорча сордан чаьх ца йоахийтача полимерни молдан. Цо морд лаьт йоабе а йолла в1ашаг1кхийттача къаст - къастача листаш. Цхьа пашт ваг д1аьоборчаде йиш я уж. Пхи сага 7—8 сахьата «д1ахетаьдоргда» ца тайпа ц1а. Цу чу 1ей я цкъа йиш я.

Цу «здани» конструкци оттадай магистральни трубопроводаш еш ВНИИ-ча экспериментальни бюро.

АНАБИОЗ САГ ДУККХА ВОАХИЙТА МОЛЛАШ Я

Дукха ха хьожа дика довзаш де цхьадолча дахано хьайбанаш, буслеларгаш анабиоз еш хилар, аьнге ьалча шоаш йолча моттигера ер сонне дорг1оаш темпиратура дег1ащира хуьцаш хилар. Наб еча хана цора йолча кхоачаш лолу цар дег1а температура, т1аьхха юкъдийну уж, 40 градусага кхоачаш температура лаш а еш. Анабиоз болаш долаш буслеларгаш шоай вахара аз х1ама це хилош меха йоахаьш, х1ама воалча анабиоз йолча хана организма чухь дула ергета процессаш саца. Сага вахара ха йоалъеа новкъостал даргдий - там анабиоз?

Биологаша уж тайпара эксперимент вий: тхоаш буслелар 200 градус шийла бола шоаш лоат чуйолча ваьна чу йоакхай. Елий д1айоалар цо. Баьгда, йлайлача мальхкиега а саьдаа йоаншу цо, цхьа бетта болалу цуч.

Т1ЕХ ДИКА

Ницта мах а баь укх доаккха пачхьалкхахон къакхоу хьакйиар Брагуны — Грозный яха трубопровод. Планал ахийтта ца хьаьга за цо доархIаме т1аьдое хьаьлааьлар «Грозгазстрой» треста № 4 йолча г1ишлош - монтажни управление коллектива. Цо трубопровод дaлача къоастта дика къахьийгар мастерашa С. М. Тайсумова, А. В. Варенцова кулгал даьча участкий коллективаша.

Х1ома ялдаш лотт «Эльдорово», — «Горагорск», «Серноводск» — «Карабулак» яха трубопроводаш. Цига дика къахьег мастераш В. Т. Морозов, И. И. Киселев керте латтача монтажникаша, слесараша, электро[illegible] Шоашта юкъе социалистически лаь а йоаржаь цар доаш деннад В. И. Ленина 90 шу дуза ца т1адоалаш уж доархIамерга балхаш кхоачалдар.

М. АБДУЛАЕВ.

ТХАНЦИГА САГОТА ЯЦ

Дукха ха ди Урус - Мартан района Гехи яхача юртарча культура Ц1аг1а пада салеIам в1аштIехьбаккхара бока ваалa хинна. Сакъердаме мероприятеш д1адьа а хилацар культура Ц1аг1а, кхьиеттел кинофильм а дерт1а хьахьоклацар ухказ. Дала шийла хулар. Цхьа баьгда х1ама тха юрта нахa ма мараг1а сер а хьага мегаргволаш да г1улакх.

...Культура Ц1ен кулгалдохьажар сохха коммунист Яхьяев Таус. Атта дац х1акъаш да дахь цхьаккха х1ама доцача метта беж д1айолайе. Кхарохой а бацар уккхаза ахара г1ерa. Ца кхетакеш а дар. Кинофильмаш хьехкийта мара хьа сакъердам бацар царна. Цулухьа зогабаьккха хурца бежар бецх. Шенкхатта уйла йир цу г1улакха вевлача директора.

Юххьарча культура Ц1ен болхлошца къамаьл хилар, т1акхха бахача нахана дагаденьлар. Гучадьалар самодеятельносте дакъа хьда беж беза дукха мехкарий кагий нахи хилар. Баьгда, баш д1аболабалетьа культура Ц1енна ремонт е езар. Ца а в1аштIехьдаккха низ д1анкхьчар коммуниста Яхьяевы. Доккха новкъостал дир нунна «Технический» совхоз кулгалхоша.

Х1ана хала дацар культурно-массови балх дертIа д1абахьа. Цхьаккха а сайре д1айодаш кагирхоша сакъердаме да хетам. Тайп - тайпара мероприятеш чахьйоах уккхаза. Тематически а салоIана а сайренаш-ю, диспутан кийчьи, художественни самодеятельностни артисташа концерташ уттаду. Х1анта уж шоай сцена т1а ингтет доалдакхара мотташка, фермашка уккхаш а уттаду. Тайп-тайпарен сакъердамен хул концертаи программаш. Вокхкхача безама хьеж царга пртбохома къахьегамхой.

Белгалдаьккха деза культура Ц1аг1а дахи ц1ена, й1айха хулга. Дешa керда журналаш, газеташ, болаш болча лоаза шахматаш, шашкаш хул уккхаза. Цу лорргага а бальан фуд аьлча, из да шийна хьалхашка латта декхараш довза а довзаш уж дикаш кхоачашдеш культура Ц1ен директор Яхьяев Таус а берриг болхлой а хилар. Цулухьа ба царна баха ваx дальа. Балха дн йистельача сакъердамe салаIа моттиг хьача д1адоалара а сиха д1адола йоах хIама гоаша.

А. ДАДАХАЕВ,
«Технический» совхоза механико - тракторни мастерски инструментальщик.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

26 ЯНВАРЬ.

«Красный молот» завода культура Ц1а. 17 сахьат даьлча «Iалмеи техники космос кхеторхочара» яха тематически сайре.

С. М. Корова ц1ераг1ара культура Дворец. 18 сахьат даьлча В. И. Ленина 100 шу дизара хетаьь кагирхой сайре.

20-ча участка клуб. 16 сахьат даьлча «Советски конституции укх дунен т1а эттара демократически дола конституци да» яха лекци.

Н. К. Крупская ц1ераг1ара культура Дворец. 15 сахьат даьлча «Кердача спортивни толамашна» яха тематически сайре.

Пролетбата ц1ераг1ара культура Ц1а. 18 сахьат даьла агитпункта — шахматех ловзачар ыхьаш. 18 сахьат даьлча «Ленински призыва баьхараш» яха беседа.

КИМ ц1ераг1ара клуб. 20 сахьат даьлча кагирхой салоIа сайре.

А. М. Горький ц1ераг1ара клуб. 20 сахьат даьлча кагирхой сайре.

Химикий культура Ц1а. 17 сахьат даьлча Ильича духхаешш хиннача ашарий сайре.

В. И. Ленина ц1ераг1ара культура Дворец. 11 сахьат даьлча сиг йоалавриi яхрен торжественни Ди. 17 сахьат даьлча кхалнаха ланрхIа «Хозяин унажIенон» яха тематически сайре. 15 сахьат даьлча мастерий закройщикий школан художественни школай дешархой отчетни выставка. Берий музыкальни школа дешархой творчески отчет. Фотоклуба члений балкий отчетни выставка. 15 сахьат даьлча 1—4 классашкарча дешархоша лаьрхIа «Дюймовочка» яхача берий балета выступлени.

27 ЯНВАРЬ.

«Красный молот» завода культура Ц1а. 11 сахьат даьлча П. Бажова 90 шу дузача декна лаьтала фальгий утренник. 20 сахьат даьлча кагирхой сайре.

С. М. Корова ц1ераг1ара культура Дворец. 10 сахьати 30 минути яьлча берий Ленинниантаъ.

20-ча участка клуб. 16 сахьат даьлча В. И. Ленина 100 шу дизара хетаьь кинофестиваль.

Пролетбата ц1ераг1ара культура Ц1а. 13 сахьати 30 минути яьлча берий художественни самодеятельноста концерт. 17 сахьат даьлча «Уральский волшебник» яха беседа. (П. Бажова 90 шу дизара хетаьь).

КИМ ц1ераг1ара клуб. 16 сахьат даьлча «Ди — халкъа декхла д1одьаж» яхача темах сайре.

А. М. Горький ц1ераг1ара клуб. 11 сахьат даьлча «Тхо Ленина ваIий а йиIий а бераш да» яха берашта лаьрхIа лекторий. 20 сахьат даьлча кагирхой салоIа сайре.

Химикий культура Ц1а. 11 сахьат даьлча «Репка» яха музыкальни спектакль-фальг. «Джингербред» яха техникий представлени.

В. И. Ленина ц1ераг1ара культура Дворец. 10 сахьати 30 минути яьлча 5—7-ча классашкарча дешархошта лаьрхIа «К1аьнка хьара берзатта шу» яха беседа (берий ленинкхана хьанах). «Дийна Ленин» яхача темах берашта кинофильмаш хьокхерга. 12 сахьат даьлча «Хургволча эскархочуна» клуба занятии. 15 сахьат даьлча «Советски театра сцена т1а В. И. Ленина образ» яха лакхерча классашкара деша бег1ачарна лаьрхIа лекци. 17 сахьат даьлча «Атеиста клуба» занятии. Агиттеатра «Атеист» яха спектакль.

ХАОТТАМ

Тахан а кхоана а республикие г1оалаи Грозне хуьцалуш моpхаш а йолаш, юкъ-юкъе даьг1о лой а дaлхеш, малхбоалехьара бийсанна даьг1о, дийнахь г1аьтхьача борамен мух а хьекхаш ха юла таолу. Бийсанна температура республике г1олала 18 — 23, дийнахь 16 — 17. Грозне бийсанна 19 — 21, дийнахь 13 — 15 градус шелал йолаш хургья.

26-чеи 27-чеи январе кхьаьа а йолаш, юкъ - юкъе екхаш а уьтташ да латтаргья, лоацама йоалаи а йоалаш, хьеш - хуьцалучи борамга кхоачаш мух тьекхаргба. Фегапа температура 26-ча январе бийсанна 20 — 25, 27-ча январе 12 — 17, дийнахь 6 — 11 градус шелал йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

МАХ БАЛА БЕЗА ПИСЬМОШ

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад

«Г1апур—турпалхочун ц1ерахо» яхача повеста т1ара

Шин сахьата футболах ловзаш лийлар со. Юххера а командашарча цхьан в1аьнко ца ховш м1арга теха йетаг1а а хьина чувахав.

Ц1аг1а х1ама а дна юха а араваьлар со. Улица наьлъа т1а гуш ахьаккха саг вацар. Пiаьтха дага а доаиаш гучаваьлар цхьа шу хьалга хьеврахо волчаро д1а а ваьккха х1ама араьча бригаде бозх беш йолa Къоасам. Из сайна везаш дахкаьлаьв пох б1арг кхеттаьлше юха вод чуваьлар со.

— Ва, Г1апур, — кхайкар сога Къоасам. — Сабарлелахь... Ваькхий хьа дийнлага йохкаш вир я яхилта? Се футтаре цо ца хааш сайна хеталелар сона. Тха мичара ена я ахр? Е вaраш эзаш а ваи се. Кхы дар ровр хьача. Говр сона дукхаеза. В1алла т1ера Iа а ца воалаш говр хехкаш лелаигвар со.

Тха-ц ен цхьаккха вир а. — аьлар аз лоамие цо сихаг1а в1аьахача сайна хьаа котаага лочкъа а ца лаи. — Т1аккха сона мичара йохи ва!..

Ва г1а да вахкхаргa вала ани йолча вахар со.

— Х1аьхаа Къоасам ма варий вай да1арга вена вир йоккхий яхаш кортаца...

— Къоасам воо ях Iа? — хатта востабир ане. — Ма тамаш я ма...

— Фуд ма тамаш яр? — хьаьттар аз.

— Тамаш я-ях вайга йохкаш вир йоаге пунца хво — Ай, вай я мичай ' вир? — цецваьлар со.

— Я, — 'аьйар ане цхьвакхха веше йоя[illegible].

— Мичара еан ма?

— Са йиший вийх воIа Ахтаста енай сона ма. Це бодх бe Казахстане волхадаа шейна эцаш ян аьнна. Т1аккха сона а сайна-еза ма?.. Ехкача баккъахьа я.

— Ма тамаш я ма. — аьлар аз.

— Фуй ма тамаш? — хаьттар ане.

— Сеа а хьалха Къоасама йохкаш хьога вир йодга з1ахар я-ях тамаш...

Шайрвар ани.

— Сона-м хаи цунна ца ховара иаьна... Цхьа Ж1оахар йоадачугга баг[illegible] аьннаца ма.

Коана1арга теха доаллача г1алха чIа ара а аьнна Iохайре со. Къоасам хьарахе вовтара з1аалакхара баьхаш дагадакар сона и1аьнха.

Д1алахача шера дар ма. Хьара к1а ахь ахар тха ани. Це хьара дела к1а чуволча гали Къоасамга х1ама а на оаллаш оа тарaда т1а дуллаш йоаллаш хиннай аи. К1а оа дезаи аьнааи Къоасама.

— Шоатаъ хьаа хьоара теьрдный хьона? — аьнаах цо ахега, к1а чуволча галена б1ара а ъьежаш.

Пхьарчоа кхеташ хинадм аи цо яхачех.

— Сай к1ах хьадкина хьоар даьха мегацна аз? — хьаьттал ане.

По яхар шийна ца ховаш сайна харцхьа сайрмар Къоасам.

Дукха х1ама а ца веш хьай к1а Iо а хоассаййе ц1аоца аьнха чура шоаттакьа кхьай хьоайа чуйоска хайна, — аьнаах вовааш воалацдам Къоасам.

Кхьы йист а ца хулаш д1а а вийрав х1ахо вальнав Къоасам, цунна къамаьл чакхдьангг а даьрх1а.

Ницта вугая-м аив Iохаш а вацар. Цо Iехав саг г1ертолга хайча-м да сона соцаргьар.

— Вира хьоа бийб Iа? — т1ачайхай цунна аин. — Iа х1ама хье гали дизаа волча сай к1их шоатугa ма хьоаре? Е хьайра хьа дахь йоха я ер, е колхоза я?

Со се цига вахар, кхы ане' Къоасамга фу аьнна хинав сона хаи. Бакъда ане зийпачох ваха а вала а моттиг йоацаш готтаь хинна ца Къоасам. Хьатa са ахох гаша я теш. Шейна шоашта ма хой ца раьза йоашар Iа дина ане мотт мишта болх беш хул.

Пул т1ехьа ма йотт балча а къу в[illegible] йовсар а, тхаш Къоасама сердаш хулар аии. Пуа ц1а хьакка шийна хозашне барт йетта йолалора:

Даьта ег1аван елхар кхераш ма бий ма къу лелвча лаьтта!..

Цхьа хаьттар аз анега:

— Цунна вов а ца хвен колхоза председатела волча латтъа яхлларе мегахар хьо? Ма1ахь хьо ма волча ма йоле а волга везаргвар ма — шаххолга дареш санна хала б1аргаш бахьан везаргвар, е балхаш санна кулгаш хиларах везаргвар?

Анеца цо халахетар д1ара ч1оаг1а цунна бахан бе лоаш хар со. Бакъда, миштa бергбар аз ма? Итаха ма сай хашиарa вазаре-м еттарг ма яний аз кунна. Т1аккха Къоасамах летача аз совле хьоргьоша — ма пхьа бий техача дьаоша х1ама везаргьвар сох.

Укх Iай тахьна Кавчатне вахача Гаргарча сагагара письмо дера маьайта. Гаргара саг вишлевиьвале а, е ахча доацаш хинавале а, конверта т1а марка а ца, тоIаеш дар письмо, цулухьа почтальона шин шай дале дийзар мащий.

Маркаш а ца тоIаеш Къоасамта письмош ахийтача фу дар-те, — дагадехар сона. — Х1ара цхьацца письмох мишца шай дола деларг ма дий цун. Хетаргахьа цул а новкъаг1а хургда цунна письмош хьвайтара ух ца дар.

Яхаь цхьаккха х1ама чу а доаьаш даьса боттан ахийтача а д1аьйзерг аз ма-м, Бакъда т1аккха уж шийна футтаройна ухийтайта кхетамевг1ащар цо. Вашта царех мишша шай телалга-м цунна доги ца хета а мегар. Ца къоал дешцц хинналга ма-го? Воаа а вохкв кхы цунга х1ама а ца оалаш д1авалан Гамид Бакирович.

Хеттаи укх почтальон Боликара а хаоттаь Къоасама, фу шийна ду-те цуина маx болаш письмош хадор. яхаи.

Дера дукха т1ера саг вац тха почтальон. Цо Къоасама жйи дехар, писмьой г1улакх — пачхьалкхайне закона дорден къайле а ., уж письмош назеи малав хилга цунна эзаш а диц, уж хьаьга цаду ховш хилча. аьнна. Цу тайпара шен а дейна кердача кхаь письмош ахь шой хьаьмйьар почтальона Къоасамгара.

Цхьан беттен ах-беттен айеа лоарх1а а лоадх1аш кхоатетъа мах бала беза письмош дахьийтар аз Къоасамга. Цул цу письмоша мел вагодаьадар д1ахувца а дезаш. Сона хетаргахьа г1еленнавар ма, а1амига б1аргаш кхы а ч1оаг1аг1а хобаленнавар. Хьаьха халах лечкьаш хиинавале а. х1ала хьествавзарца шийна мел вайга саг совавара. Ч1аг1а летткьа а лечкьаш шийга т1ахй дола письмош д1ахьувзхар цо т[illegible] Цу писмьой йокка вачна хулар цун бо йоаллаш.

— Фу дала аз сохла къахетам боцаш со хьувиавелла, — летвьар Къоасам письмо д1а а г1ехкаш. — Фу дала аз? Х1адевнаж хьона аз Iаьхаргаьнта муж бе хьараре к1езхнга туллаваш йоахкя хьоар. Из-м д1адаьена х1ама ла-ций. Аз правлейега а д1а-ма дьанадий се бехке хилар... Х1ана фу ле йоах сога? Укх мотара д1авахха веза се. Кхы ле х1ама-ч досадан са... Цо а х1аме ваийр хьона, е фуд ма ховш дола «даронпарон» яха дешаш ма язоре. Фуд ма?

Дукха ха ялле хьарара д1а а ваьккха бригаде балда вахийтар Къоасам.

Дукха ха лькхар аз уж письмош аьлар се воага анега д1а ца оалаш. Кхы са а ца тухдаеша хкъа з1аальлар аз ма нунга. Ма ч1оаг1а а йойлар ма цан-м. Бакъда-ех ма. ц1акха а ане ницта ч1оаг1а елаш ойлалар сона. Б1ергех хиш ухар зазна елаш, юхха т1айа ц1ена шаьрденавар...

Бакъда, к1аьха елачара сеш а сеца се га ле этар ани. Къоасамга хьежа ве хила мегаргвац, йоахар ане, мегаргвоча сага ве беш беза бекхаш къайнаг1а бергбац.

Ги-Абойга д1аала мегацар, ма ца вай кулхана керттера бухгалтер...

— Кхы х1аме а [illegible], къоаманч лийнахь летаьта вара, — раьза хилазар аз яхача ани. Т1аккха ег1аяне сога а хьежа т1етехар:

— Председатель а керттера бухгалтер ма хила се се воа1Iавргьар мотт хьона цу къунах? Со-м ма салха в1алаьйса, се бакъ йолча а малагара новкъостал дехза.

Ане Къоасам делча даьта дахла ег1авал елхар кхераш ба кха а, пхьаккх ег1авал хвор елхаш. Iуйрайна балха д1аьохааш, сарахьа чувоаг1аш шоша тха д1аьна улдув-ма т1ех а вуваш хьарца д1алелаш вар Къоасам.

Ани Iехаа ца г1айрдгча дола сона а ч1оаг1а голлмеонавар Къоасам. Х1ама чуна яхар сална ма вайчан кха а вйдаг1а, кхы а вог1а хетадора сона.

Саг ницта Iехавергдар-те, сога тайшабалх ницта бергбаьре — ма нана цунна дагахьа кхы цхьаккха х1ама дацаш сайна хетадора сона цул дирчача. саьххьычаа сайна массаза гонахьа хьежаш долча б1аргашка хьежача. Кулгаш а дар цуи сем доккхий долаш. хеталурга хьона царич х1аманна кетохалга мара кхы цхьаккха х1ама цунна дага дац аьна.

Сона хетаргахьа ане цунца ден даьйнадепаре а хургацар са ма везаш. Сеи духьа ха хоша хиларах ма кхетавалга дар. сона дукхаг1а вешн хинарa.

«Дарон-парон ма шай д1але, хьога ахча дукха ма. Хьара хьоар лечкьалазь Iаь — аьнна яхьа сaьхат чуйелдар ма эггара хьалха баьхьийтача письмо бетта чу.

Цул ч1ехьа массехк ди даьлар. „Дерах дромьаьннача вовкъа хьаловаг1ача Къоасамах б1аргхьайтар са. Са письмо ирйта в1алаах яхача а ма кхьачача сайна, цу тайпарча пайда боалача х1ама шийна в1алла е пишкъарне а йоалаш санна мей ма б1арг а хобабь воаг1ар ма. Ма ч1оаг1а новкъа хилар сона. Пхеттечка 1е а хайна цхьатарра маьгга письмо ядир аз Къоасамга: «Даронпарон ма шай д1але, хьога ахча дукха да. Хьара хьоар лечкьалалъ Iаь — дар ида а са письмош т1а. Цу дийнанье почте чухкайсар аз уж.

Дукха ха яьлле дерта массанена белгалдаьлар хьаьрахе цхьа бохам хинна волга. Хоба а лийа, цо сига гаь кхеpiаш санна хулар цо х1ама новкъа воадаш-воаг1аш хIача. Шийга саг йистхьлача а йолча йистхилара ч1оаг1а т1ера хилацар, цхьах лачкъа г1ертар. Бакъда цхьан сагана дагадаьлар ма. Цо тха цьехархо Гамид Бакирович вар. Шорта саг хоай-те аьнна д1а-ийла а хьежа хаьттар цо хьехархочунга:

— Дукха шийна саг ма вий хьо, хьаха мегар аз. Фуд аз «дарон-парон» яхилга?

Вочa х1аме мала тохаш т1ехьийнкхьакхара церсиш. — аьлар ане.

Са йист хьоакхар. Аз-м кхетадора. Бакъг1а ма а лар лаьж ане, санна Къоасамах сайна хетаи дар юкъа духхьал д1аьаьлча. Бакъда, со з1амига ма вараий, т1аккха аз мишта аргдар аз Къоасамга юхь духхьал д1а. Цо шийх къу ва цaрах анена-м х1ама дерг чича дар Къоасаца. т1аккха аз аьлча са шаккъе дерг хьадалахха мегар оалале. Цз-м аз кхетадора, Цулухьа дерх цунга ницта письмош ахийтар.

Из Къоасам вар-ex из тхогара вир ма дорш хиннар.

Цунна вир сенна ма сона-м хал. Ниттта шийна эзаш хилча д1аэцийта, сона башха ма из. Со-м духьал вейн цуна. Аз ма хьаьнадий шуга варйш со войш вац, аьнна. Къоасам хургья-кх уж еааш. Сона цхьаене а вир т1ехтохаргьац. х1аьта Къоасама т1ехтехар аьнна сона новкъа а дац.

ЛадувгIа, хьажа

26 январе

РАДИО

7.30 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.38 — Хоамаш 7.40 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Передачий программа. 8.30 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 8.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 8.50 — Керда хоамаш (г1алг1ай меттала). 9.00 — Москва. 13.15 — Ленинах дола дуккхараш. «МашинI1аьлетар» яхача Воскресенское дешинa т1ера дзьба (нохчий меттала). 13.30 — «Доттаг1ала». Нохкаг1а йолча классашка деша бег1арашта (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказе г1ийре» яха радиокурьер. 17.00 — Москва. 17.15 — Музыкальни антракт. 17.30 — Сьетечун дог хьона Даймохк (эрсий меттала). 19.00 — «Юртарча яхьенашка Нохчи» (нохчий меттала). 18.40 — Хелхарий сайре. 19.00 — Москва.

26 январе

ТЕЛЕВИДЕНИ

14.00 — «Даймохк» яха балет. Ленина ц1ераг1а йолча культура Дворецца трансляци. 15.45 — «Фауст» яха телевизиони спектакль. (хьалхара дакъа). 17.15 — «Старт». Телевизиони спортивни журнал. 17.55 — Музыкальни перерыв. 18.00 — «На втором». Концерта передача. 19.00 — «КВН-69». 20.45 — «1уйре т1ааре». Поттомдаибафексташ. 21.05 — «Насреддин Бухаре» яха художественни фильм. 22.30 — Передачий программа. 22.35 — Киножурнал. 22.45 — Европе хьалхара моттиг лаккхар совлозаш хехха хьалхавалар — (ма1алак) Германски Федеративни Республикера передача.

27 январе

РАДИО

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Хоамаш 7.30 — Передачий программий анонс. 7.40 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — «Шоана дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачий программа. 15.20 — «Мала безча ва» яха Гапова Муслим (нохчий меттала). 15.40 — Ашараш. 16.00 — Москва. 16.30 — «Литература Нохч-Г1алг1айче» яха радиожурнал (эрсий меттала). 17.00 — «Иллеш йоаг1ар се вайне» яха передача (эрсий меттала). 17.30 — «Вай индустриальни мохк» (г1алг1ай меттала). 17.45 — Ашараш. 18.00 — «Хьонаь» (г1алг1ай меттала). 18.30 — «Шоана коммунистий, радиоладувг1арошна» яха концерт. 19.00 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам, 11 (3-г1а этаж). Телефонаш: редактора—3-44-90; редактора зам.—2-20-11; белхаьнлаьа секретара—3-34-30; партийни вахарех, культураш, промышленностех отделеш—3-42-30; юрта бовзанех письмашн отдели—3-42-30.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-90; зам. редактора—2-20-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-30.
«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революци проспект, 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ00683. Заказ № 133.